

Eric

Gerard Walschap

bron

Gerard Walschap, *Eric*. Nijgh & Van Ditmar, Rotterdam 1931

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/wals004eric01_01/colofon.php

© 2017 dbnl / erven Gerard Walschap

I.

Den nacht waarin zijn moeder uit het venster viel, zich den schedel brak en stierf, sliep Eric gelijk alle andere nachten. Hij werd wakker op het gewone uur, maar tot zijne verbazing waren papa en mama al op. Tante Josephine nam hem uit zijn bedje, waschte hem. Zij sprak vreemd. Dan droeg zij hem de trap af en toen hij in de keuken verscheen, liet papa een schreeuw en liep met het hoofd in de handen den hof in, huilend: wie zal het hem zeggen! De keuken stond vol volk, maar niemand die het hem zei. Grootvader ging met veel gebaren, zonder iets te kunnen uitbrengen, papa na. Grootmoeder nam hem af van Tante Josephine, Tante Josephine nam hem weer af van grootmoeder. De andere grootmoeder ging op een stoel aan de tafel zitten snikken en in een hoek tegen de kast geleund stond Nonkel Oscar hem te bezien. Op den schoot van Tante Josephine vernam hij het. Zij zegde het hem. Dat mama gevallen was. Ge

ziet het, kom nu maar nooit meer aan het venster als het open staat. Mama is er door gevallen. Ze had zoo geweend, maar nu was zij naar den hemel gegaan. Bij die woorden gingen allen naar buiten, behalve Nonkel Oscar. De brave kindjes en de brave menschen gaan allemaal naar den hemel, bij Jesuken, en daar was mama nu naar toe. Nonkel Oscar nam zijn handje en mama zou wel lang wegblijven. Maar zij had gezegd: ik ga naar Jesuken en zeg aan Eric dat hij goed braaf moet zijn zoolang ik weg ben. Dit beloofde Eric met overtuiging.

Grootvader kwam met papa uit den hof. Hij duwde hem voor zich uit naar binnen. Papa nam Eric op den arm, opende de deur waar mama lag en sloot ze vlug achter zich, met den sleutel. Nonkel Oscar zei: ‘doe die deur open, Ernest, waar is uw verstand?’ Toen begon papa hardop te spreken. ‘Wie is dat?’ Eric zeide: ‘mama.’ Papa wees hem het bebloed verband om het hoofd. Daar had mama pijn gehad. Hij deed Eric opmerken hoe schoon mama daar lag, met schoone haren en de oogen schoon toe en de handen gevouwen zooals men moet bidden. Hij hield hem over het bed. ‘Kus mama nog

eens, kus ook nog eens de handjes van mamake.’ Met Eric op den arm ging hij aan het hoofdeinde staan, streefde met de vrije hand de killige van de doode. Adelaïdeke!

Zijn gehuil was over. Hij was star geworden en bleek en droeg zijn hoofd alsof de hals niet meer kon draaien. Eric mocht geen stap wijken, maar andere zorg kende hij niet meer. Hij wilde niet getroost worden, nam Eric bij de hand en ging wandelen. Onderweg sprak hij over mamake en gaf uitvoerig antwoord op al de vragen van het kind. Alleen bij de begrafenis, op het kerkhof, brak de krop nog eens los. Het schuren van de touwen die van onder de kist werden weggetrokken, dat zotmakend geluid verlostte hem en hij snikte op den schouder van Oscar.

Thuis zei Oscar dat hij bang geweest was voor hem, weet ge dat? Die tranen op het kerkhof hebben hem gered. En begin u nu weer niet in te houden, want dat deugt voor niets. Ernest liet hem staan en ging. ‘Hij hield zijnen nek zoo stijf en dan niet weenen, ik zie zoo iets niet graag,’ zei Oscar tegen zijn papa. Maar die antwoordde: ‘Laat den sukkelaar toch doen.’ Hij ging weer zijn zoon

na. Oscar schudde het hoofd. Het was niet goed.

Van dit alles onthield Eric bijna niets. Het eenige dat hem bijbleef was dat zijn gezicht het strakke witte gelaat van mama naderde en hoe kil wang en handen waren aan zijn lippen. En dat dood gezicht zoo dicht bij. Hij voelde dikwijls in zijn droom hoe iemand hem onder de oksels vasthield, optilde en vooruitstak naar een doode. Onvermijdelijk naderde het gezicht.

Mevrouw Roothoofdt had een bougie aangestoken vóór het beeldje van St. Antonius in de keuken op een hoekkast. Al ze leven had zij dat gedaan als er iets verloren was, en nu moest zij er op 't laatst een aansteken om haren man terug te vinden. Deze kaars brandde op. Zij nam de vier roode van de piano. Zij haalde nog een doos van zes bougies bij. Nacht en dag brandde de kaars voor het beeldje. Ze zeggen dat ten langen leste dikwijls helpt: den heilige met zijn gezicht naar den muur te zetten. Zij keerde hem den vierden dag om, maar nauwelijks buiten ging zij hem rap weer goed zetten, grenzeloos betrouwen toonen is toch het beste. En toen men het zoeken in den omtrek

had opgegeven, heel de vaart was ook afgevischt, handhaafde zij nog haar betrouwen en hield de kaars aan 't branden. Maar toen maakte dat lichtje haar bang en banger. Ten slotte dierf zij niet meer in het huis komen, tenzij met Ernest. Daelemanneken sliep er nu om het 's nachts te bewaken. Ze zeggen dat het er spookt.

Het was aangewezen dat Mevrouw Roothoofst bij Ernest kwam. Er werd wel over gepraat dat het niet kon duren, dat de apotheker nog te jong was om niet te hertrouwen, dat Mevrouw Roothoofst dan toch weer op straat zou staan. Maar die dan leeft dan zorgt. Ernest vroeg haar te blijven en zij bleef. Het was haar nu allemaal goed, haar taak was afgedaan, wat had ze nog anders dan het kind en den man van haar dochter?

II.

Het werd doodstil in Eric's thuis. Alleen de winkelbel gaf geluid. Als de deur openging was het of er iemand begon te gillen, en vroeger rinkelde ze vroolijk. Soms schrok Mevrouw Roothoof er zoo van, dat ze opsprong van haren stoel en het bakje met aardappelschillen op den grond wierp. Zooveel gerucht was al ongewoon. Was er iets, mama? Och, dat baksken viel van haren schoot. Zachtjes deed Ernest weer de deur toe.

Op een middag dat Ernest Eric bij de hand nam om naar school op te wandelen, zag hij het kind van pijn wat ineenkrimpen, maar zonder schreeuw of zucht. Dat handje in de zijne zag rood en paars. Ze stonden nog in den winkel, hij zette het kind op den toog. 'Wie heeft dat gedaan, Eric? Wie heeft dat....' Tot vijfmaal toe. Geen antwoord, maar de groote donkere oogen van Adelaïde keken hem diep aan. Onder zijn haar rilde hij, dierf niet verder vragen en: kom. Eric volgde papa die zoo vlug naar de school

stapte dat hij letterlijk draven moest, dan werd hij opgetild, vlak voor Mère Beatrix op den grond gezet en hij hoorde papa bevelen: ‘op uw knieën voor de mère, wij zullen daar al eens mee beginnen.’

Het begon en het eindigde daarmee. ‘Het is goed mijnheer de apotheker dat ge gekomen zijt, want ik had anders toch gevraagd, niet waar, om eens te komen. Eric, niet waar, is een allerliefst ventje en hij leert buitengewoon goed, maar deze morgen heb ik met hem een aardige farce gehad. Niet waar, ik kan er zelf niet wijs uit worden. Eric kan fluiten, niet waar. Welnu, de kleine van Donies kan niet fluiten. En wat gebeurt er nu? Eric wil het zijn maatje leeren. Dat hoor ik natuurlijk, niet waar?’

‘Ja zeker, mère,’ zegt hij, en neemt haar genegen bij den arm. Het is een goed oud Ursulinneken, dat hier al veertig jaar de bewaarschool doet. Hijzelf heeft bij haar in de school gezeten. Nu wordt zij sukkelachtig, zij spreekt met groote menschen zooals zij haar kinderkens toespreekt, met veel vragen en veel nietwaars. Na elken zin wacht zij op antwoord van al de kinderen in koor: ja, mère Beatrix!

Mère Beatrix had hooren fluiten, Eric uit de bank gehaald en hem gevraagd: Zult ge dat nog doen, stoute jongen? Voor antwoord had hij gefloten. Zij had hem met het stokje op de kneukels getikt en hij floot weer. Zij tikte nog, hij floot weer. Op 't laatste had zij het moeten opgeven. Het kind werd bleek, niet waar, en oogen! Zoo groot. En het floot als een razende. Natuurlijk, niet waar, kon zij het daarbij niet laten. Zij had hem in den kolenkelder gezet en daar had hij nog den heelen voormiddag zitten fluiten. Zij verstaat er niets van. Het is het liefste kind van de wereld, zij heeft er nooit of nooit last mee en ineens wordt hij zoo koppig. Zij was bang voor hem.

Ernest ging naar huis met zijn kop gebogen, ook bang. De angst die zijn vrouw den waanzin had ingedreven sprong op hem. Hij besloot voortaan alleen te leven voor zijn kind en aan niets anders meer te denken. Geen andere vrouw, geen ander werk, maar zijn kind behoeden voor krankzinnigheid.

Dat was geen leven voor een man met zijn temperament. Oscar zei hem dat ook. Het dorp vertelde dat de apotheker zijn verdriet

niet te boven kwam. De tooneelbond viel stillekens uiteen, de turnkring lag er seffens. Oscar legde zich toe op de harmonie, maar populair kon hij zich niet maken. Zoo wat dorperig heerschen.

Ernest beweerde meer dan genoeg te hebben aan het kind, maar hij voelde zelf dat het niet waar was. Het was avonden achtereen veel te stil. Mama Roothoof las maar devote blaadjes en hij, met zijn gazet voor zijn gezicht, zat te droomen. Hij was er toe gekomen zich elken avond een dag uit zijn huwelijksleven te herinneren, elken avond een anderen dag. Hij vergat daarbij de donkere dagen niet, ook niet den kaakslag op den zolder. Mijn lief Adelheidje, daar vroeg hij haar dan bedrukt vergiffenis over en het was hem of zij haar gelaat tegen het zijne bracht. Zij kon altijd haren mond in een klein lief toetje zetten als zij hem kwam kussen. Dat zag hij dan weer en hij kuste haar zoo innig en gelukkig dat mama opkeek. Maar Ernest toch! Papa had ook van jongsaf een hollen tand en daar zat altijd iets tusschen. Hij kon daar ook altijd zoo zitten smakken en dat kon zij niet uitstaan. Zij zweeg en zuchtte. Zat hij daar nu nog

maar te smakken, den heelen avond, den heelen dag!

Eens zei mama: ‘veronderstel nu toch eens dat onze papa hier binnenkomt.’ Ernest: ‘En veronderstel nu eens dat Adelaïde binnenkomt.’ Zij zien elkander aan; mama lacht door haar tranen. Ernest wordt kwaad. Ze moet hem gerust laten met haren veronderstel.

Hij blijft voor de deur van zijn slaapkamer staan ronddraaien. Hij wist dat hij naar boven moest komen, maar wat moest hij eigenlijk komen doen? Mama glimlacht omdat hij er zoo diep in zit. Slapen, wat anders? Maar zij schudt het hoofd als zij op haar kamer is en zij zucht. Ach, wat verdriet toch in het leven.

Hij buigt zich over den slapenden Eric en fluistert: ‘Wat krijgt mamake nu?’ Het kind slaat slapend de armpjes rond zijn hals en kust hem. Zoo deed Adelaïde altijd. En dan teekent hij een kruisken op het voorhoofd van den kleine. Zoo deed hij toen ook altijd. En dan gaat hij te bed liggen. Hij kijkt het plafond aan. Hij kan niet in slaap geraken. Altijd denkt hij aan wat er morgen zal gebeuren en toch zal er morgen niets anders gebeuren dan dat Adelaïde een dag langer zal dood zijn.

III.

Eric was een buitengewoon leerling, een bijzonder verstand, in alle vakken even knap. En goed voordragen en zingen. Een primus. Hij werkte rustig en bedacht, alles was beredeneerd. Hij keek den meester een vol uur vlak in de oogen en dan weer een uur, en dan nog en nog. Hij vroeg haast nooit uitleg. Maar eens zei de meester in de les van schoonschrift dat hij het dwarsteeken boven aan de letter t te dik maakte. Het moest dun zijn. Eric stond recht en zei: ‘als de pen omhoog gaat moet het dun zijn, als de pen omlaag gaat moet het dik zijn. Maar het kleine teeken op de letter t gaat niet omhoog en daarom moet het dik zijn.’ ‘Eric, zei de meester, ik wil niet dat ge zoo astrant spreekt. Het kleine teeken op de letter t gaat niet omlaag, dus mag het niet dik zijn.’ Eric stond weer recht en zei: ‘Het kleine teeken op de letter t moet dik zijn, omdat men dan op de pen kan duwen.’ ‘Eric, zei de meester, nu is het genoeg. Ik zeg u eens en voor altijd: het kleine teeken op de letter t moet dun zijn.’ Eric sprong

recht en riep: 'dat is niet waar!' Zijn oogen fonkelden, de klas schrok zich doodstil. Op de laatste bank stond een groote jongen recht. Hij was al twaalf jaar en zat nog in de laagste klas. Hij kwam uit een klein ver gehucht waar de menschen 's avonds in den donker aangerand worden. Hij zette een vuist op zijn heup en riep dat hij wel eens wou zien of ge aan dien bleekeschijter durft aankomen, gij leelijke bloedpens! De arme kinderen die krijgen hier slagen.

Bloedpens: de meester was een beenhouwerszoon. Bloedpens kwam hevig met zijn regel af, sloeg Eric op den kop en wou dan den grooten loeder 't zijne gaan geven. Maar meteen smeed Eric hem zijn inktpot in het haar. Hij stond boven op de bank en knarsetandde. Hij scheurde zijn schrijfboeken stuk en stampte zijn boeken over den vloer. De meester pakte hem in de lee en smeed hem buiten. Meteen sprong de hoofdonderwijzer binnen. Met tweeën overmeesterden zij de muiterij.

In de vloer zat Eric zooals de meester hem daar gesmeten had, maar nu moe en verwonderd. Hij dacht aan papa en bonmama en werd droef. Hoe was het toch gekomen?

De meester kwam er papa over spreken, Ernest schrok bleek. ‘Ik neem het Eric niet heel kwalijk, zei de meester, hij was buiten zichzelf, hij wist niet wat hij deed.’ Ernest moest gaan zitten, hij werd zoo zonderling. ‘Ik zou er hem niets over zeggen, zei de meester, men moet hem op eene speciale manier aanpakken, men moet trachten hem dat stilaan af te leeren. Het is een stille maar hartstochtelijke natuur. En er zit hart in den jongen, ik heb hem graag. En daarbij, een leerling, zoo heb ik er nooit een gezien. Ik zal zelf eens met hem spreken.’ ‘Ja,’ zei Ernest en hij wilde opstaan, maar het was hem te veel. Het was in zijn beenen geslagen. ‘Is u ziek?’ vroeg de meester beleefd. ‘Waarom?’ vroeg Ernest en stond met een ruk recht. Heel zijn lijf tintelde. ‘Waarom zou ik ziek zijn?’

Eric kwam binnen. Papa zat achter zijn krant. Papa, hij ging naar school. Geen antwoord. Als de deur toe was meende hij iets te hooren vallen. Hij kwam terug en vroeg: ‘Papa, wat viel daar?’ Papa lag met het hoofd op de voorarmen geleund tegen de cuisinière en zei: ‘Niets.’

Opeens had hij gezag gekregen bij de makkers. De groote jongen gaf hem tien

wilde kastanjes en een zakvol beukenootjes van verleden jaar. ‘Morgen breng ik u een raap mee, zeide hij, ik weet een ekster en twee botvinken wonen. Als we patattenloof stoken, moet ge eens mee komen zien. Als de vlammen zoo hoog slaan spring ik er barvoets los over.’ Daarop zei Eric dat hij een brandglas had en dat verhief hem weer ineens. ‘Als ge 't mij geeft zal ik u mijn twee botvinken verwijzen, zei de jongen, ze liggen met eikens.’ Eric gaf het niet. ‘Laat het mij dan eens vasthouden.’ Maar nu hij het vast had, wou hij het niet meer teruggeven. Hij brandde eerst op zijn bloote scheen, dan op zijn blok, dan op een stuk papier. ‘Geef het nu terug.’ ‘Wacht nog een beetje.’ Maar het bleven maar altijd beetje, hij gaf het niet terug. Zij begonnen te vechten, maar de groote was de sterkste.

Den heelen nacht door droomde Eric van dat vechten. 's Anderdaags ging hij met Cyriel van dokter Tierens naar de school. ‘De Sproet moet mijn brandglas teruggeven, zeide hij, of anders!’ Hij deed zijn jas open en liet een groot keukenmes zien. Cyriel liep heimelijk meester Bloedpens verwittigen.

‘Geef mijn brandglas terug,’ zei Eric. De

Sproet trok onmiddellijk zijn blok uit om te vechten. ‘Geefde 't niet? Een, twee, drie.’ Een groote hand greep zijn pols. Het mes viel. Dezelfde groote hand trok hem voort over de straat naar huis toe. Daar stond papa, daar stond bonmama. ‘Hier, meneer de apotheker, hier is Eric, die een makker heeft willen omversteken met dit mes. In de school kan hij niets meer komen doen. Ik heb nog bijtijds zijn hand kunnen grijpen, anders was er een moord gebeurd.’

Wat was dat toch vreemd. Eric stond daar. Bonmama liep in en uit den winkel zuchtend en kermend. Heere God! Papa ging met den meester mee. Die moest het nog eens vertellen. Toen begon Ernest: ‘ge begrijpt toch dat het kind niet normaal is.’ Zijn stem sidderde. Ze gingen over de kassei. Hij wilde bewijzen dat het kind voortteekenen van krankzinnigheid vertoonde. Hij hield den meester staan, trok hem met een knoop van zijn jas dicht bij zich en herhaalde nog maar eens dat hij maar wilde bewijzen dat het kind niet normaal was. De meester zweeg verstomd. Hij wist niet waar mijnheer de apotheker zoo iets haalde; volgens hem moest het kind niets dan een flinke straf

krijgen. De mensen zagen Ernest gaan. Och arme, zie hem toch eens zijnen kop laten hangen.

Eric kreeg zijn straf, broekske warm, den kelder in en wat later naar bed. Daar kwam bonmama hem opzoeken. Wilde hij geen tas melk, jongske? Hij schoof naar den muur en draaide haar den rug toe. Opeens zeide hij: ‘als ge geen mama meer hebt, dan slaan ze u maar af.’ Zij zat opeens doodstil en vroeg dan of zij dan ook niet een beetje zijn mama was. Hij keek haar woest aan, dan weer naar den muur. Zij? Waarom was zij niet gestorven in plaats van mama? ‘Foei, leelijke stouterik, foei en dat hoort mama in den hemel.’ Maar hij was niet te vermurwen. Ze mag het hooren, als mama hier was zouden ze hem niet slaan. Nu durven ze, omdat mama toch dood is.

Zij ging beneden zitten breien, en verweet Ernest dat hij het kind mishandeld had. Straffen is goed, maar zoo! Maar Ernest wist wel wat hij te behoeden had.

’s Anderendaags brak Eric een schoone vaas en als ze soms dachten dat hij van zijn kind een labbekakske ging maken, lap, lap, gij deugniet. Hij waakte over hem met een fanatieken angst.

IV.

Eric vergat de slagen niet meer, hij werd eenzellig. Hij deed niets meer dan boeken lezen en wat Ernest ook al verzon, de schuwe afkeer ging niet weg. Hij nam hem bij zich in 't bed en op een avond bedwong hij zijn tranen niet en weende met Eric in den arm. Hij sprak tegen het kind, hij stortte zijn hart uit, nam hem in vertrouwen als een groote. Eric verstond er lang niet alles van: Papa was zoo alleen en hij zou graag gaan waar mama is, maar wat zult gij dan doen, Eric? Maar als Eric ook niet van papa hield, wat had papa dan nog? Zooveel meende Eric te begrijpen. Maar het deed hem pijn dat papa weende, zoo'n groote man en hij was wat beschaamd in zijn plaats. En hij wist niet wat een jongen als hij daar al veel kon aan doen, een kus geven was te kinderachtig. Hij kuchte mannelijk en zei: 'De mama van Cyriel zegt dat ge moet hertrouwen.' Stilte. 'Hoe weet ge dat, Eric?' - Cyriel heeft het hem gezegd. Het bleef lang stil. Toen begon

Eric te redeneeren. Bij ons is nu mama dood en als nu eens bij Yvo de papa sterft, dan kunt ge toch hertrouwen met Tante Josephine. En hij had Cyriel gezegd: als papa hertrouwt, heb ik dan een andere mama? Cyriel is een lafaard, bah, hij moet niets van hem hebben. En een groote deugniet is het, dat weten ze niet, maar hij weet het. Hewel, Cyriel zei dat hij dan wel geen andere mama had, maar dat papa dan ten minste een vrouw zou hebben. Maar hij had geantwoord: wat zit papa met een vrouw in, snotneus.

Ernest lag te glimlachen in den donker met zijn oogen vol tranen. Het deed hem goed dat de jongen praatte en hij vroeg hem: 'wat moet ik eigenlijk doen, hertrouwen of niet?' Eric dacht na en zei dat papa het voor hem niet moest laten, ik ben het gewoon zonder mama.

Papa begon letterlijk te huilen en te kermen, hij niet jongske, hij is het niet gewoon zonder mama.

Eric bedacht hoe spijtig het was dat bonmama al zoo oud was. Hij had nogal kop in Tante Josephine, en die zou acht kinderen meegebracht hebben, dan zouden hij en Yvo samen slapen. Maar eerst moest natuur-

lijk Nonkel Oscar sterven, daar zat hij toch niets mee in. En wie was er nog van de familie?

Er lag van toen af een vroege ernst over zijn leven, hij droeg zorg. Dikwijls vouwde hij zijn handen op zijn rug gelijk papa en stond te peinzen. De makkers en hun spel waren niet alles meer. Wedden dat hij van 't jaar in alle vakken de eerste is? Ernest lachte en beloofde hem een gouden horlogie voor zijn Eerste Communie, als hij dat klaar speelde. Om die horlogie was het niet, maar ge waart misschien toch van zin ze te koopen. Hij ging recht naar bonpapa en vroeg wat hij van hem en bonmama kreeg als hij van 't jaar in alle vakken de eerste was. De acht kinderen van Oscar zijn allemaal middelmatige leerlingen. Den ouden dokter schieten tranen in de oogen als hij het moederloos zoontje van zijn jongsten daar zoo ferm ziet staan. Wat Eric dan allemaal krijgt, kan hij op eenen achternoon niet vertellen. Zeg, hoe staat het met het vechten, tegenwoordig? Die vraag ontwijkt Eric, want zwijgen is het beste. Ze moesten zoo eens weten hoe het gegaan was met die vaas. Hij zag ze staan, dacht oei, ze moest eens kapot zijn en hij

moest er naartoe. Hij nam ze van de schouw, schrok: ze moest eens vallen en liet ze met opzet los. Zoo kwam hij ook eens langs de logeerkamer op het plat dakske van de keuken gekropen en nog een halven minuut naar beneden zien dan had hij er moeten afspringen. En de groote vitrien zal hij ook eens kapot smijten, hij moet er altijd naar kijken, maar tegenwoordig nijpt hij zijn oogen toe.

Nonkel Oscar komt binnen en die heeft natuurlijk weer alles gehoord en hij zegt in 't Fransch dat ze niet zoo moeten redeneeren met dat kind. Maar Eric verstaat het en hij denkt waarom niet? Die Nonkel Oscar is geen goeie. Hij bespiedt hem om te weten te komen wat hij verzwijgt. En bonpapa zegt: *laisse nous tranquilles*, laat ons gerust wil dat zeggen. Ja, laat ons gerust, gij spioen.

V.

Laat Eric gerust, hij haalt zijn eersten prijs met meer dan negen tienden van de punten, primus in al de vakken. En als hij thuiskomt met zijn vier schoone prijsboeken, daar zitten bonpapa en papa en de twee bonmama's. Ze kussen hem allemaal. En bonpapa zegt: 'Eric, we zijn allemaal fier op u. We zijn fier op u, zegt hij omdat....' en hij vindt wel twintig omdat's. Die Verhaegen's zijn geboren sprekers, de oude dokter is in zijn element. Ga zoo voort, mijn jongen, zegt hij en geen predikant doet hem dat na. Zijn stem siddert warm en vol ontroering. Zijn vrouw kijkt Ernest aan, dat die ook niet spreekt, dat die zich kan inhouden. Hij zit zoo wit als papier droef te glimlachen. Eric geeft hem de prijsboeken. Hij legt hem innig een hand op het hoofd en zegt dat het goed is, jongske. Eric begrijpt wel: 'Nu zal mama ook wel lachen,' zegt hij. Opeens springt papa recht, hij gaat met stijven stap naar de deur, heel heel langzaam, heel lang-

zaam gaat hij de trap op. Niemand verroert tot bonpapa joviaal invalt. Draag ons nu uw gedichtje eens voor. De twee bonmama's snuiten gedurig en dat is hinderlijk als ge voordraagt. En dan heeft Eric ook moeten zingen. Het Kerelskind van Rodenbach, maar dat kon hij niet alleen, de partie van den smid zong de meester. Oogenblikkelijk zet bonpapa in met zijn volle warme stem.

Vanwaar koms du getreden
Zoo laat door reên en wind....

En nu doet bonpapa de deur van 't salon open. Daar staat een prachtige velo. Dat krijgt hij nu van bonpapa en van bonmama omdat hij zoo goed geleerd heeft. Dan gaat hij stil naar boven en papa, die zit daar zoo maar te kijken.

Dezen Paschen doet Eric nu zijn eerste Communie. Hij zit de eerste in de catechismusles en de onderpastoor komt eens binnengelopen: 'zeg, uwen Eric daar haalt ge eer van, zulle! De vader van zoo'n kind mag zijn kop zoo niet laten hangen. Beste man, ik herken u niet meer. Allee, kop omhoog, wat is mij dat nu!' Ernest glimlacht, de fut is er uit.

Hij heeft Eric gezegd dat zij goede vrienden moeten zijn, hij moet maar met hem kunnen praten, uit eigen mededeelzaamheid en uit een gedurigen angst of het kind nog wel normaal is. Hij zal het niet omhoog steken gelijk in het drama dat hij Adelaïde beloofde te schrijven, maar het volgen en opvoeden tot het de man is dien hij haar beschreef. Ze zeggen nu zeker in het dorp dat hij zijn verdriet niet te boven kan komen, maar hij wil niet, hij wil het voeden. Op een avond vertelt hij Eric dat mama en hij juist van plan waren nog een zusje voor hem te koopen en toen viel mama uit het venster. Daar heeft hij ook zoo'n verdriet in, dat we ook het zusje niet hebben, zoo'n heel klein zusje dat mama ons zou gelaten hebben. En daar komt nu allemaal niets van. Ook Eric is van oordeel dat dat nu niet meer kan gaan. Een kindje van een jaar of zoo, daar zou hij wel voor instaan, maar zoo heel klein als ze moeten gekocht worden, neen, dat kunnen zij mannen toch niet. Ernest verheugt zich over zijn onschuld.

Den vooravond van den grooten dag zat Ernest gansch alleen in de keuken tot in de kleine uren met Adelaïde te spreken. Hij

schrok er geen beetje van dat Eric nog wakker lag en, eer hij goed onder de dekens stak, er van onder schoof. Daar zat hij geknield op het karpert. Dat hij nu morgen zijn eerste Communie deed en hij vroeg vergiffenis aan papa voor al wat hij ooit misdaan had. En ook vroeg hij vergiffenis aan mama in den hemel, hij was toen nog jong, maar hij kon toen ook al stout zijn. En hij heeft het gebiecht, papa, van dien inktpot en van dat mes. Hij zal in 't vervolg braaf zijn, om u te troosten en goed leeren, ge zult het zien. En ge moet altijd zoo triestig niet zijn, papa, daar zit ik zoo mee in.

Ernest zit tusschen zijn vader en zijn broer Oscar vooraan in de kerk. Hij is moe, hij is toch zoo doodmoe, hij is niet goed. Ginder op het hoogkoor, de eerste van alle Communicantjes, zit Eric. En daar zou Adelaïde zitten als zij er was. En hoe grondeloos gelukkig zouden ze samen geweest zijn al deze dagen en nu vandaag. Nu preekt de pastoor. Hoezeer heeft God ons lief gehad, hoe oneindig goed is God. Dat is het stopwoord van zijn plechtig sermooon, elke tirade begint en eindigt er mee en Ernest hoort niets dan dat. Maar Ernest zal toch moeten

uitgaan, die lucht wordt hem benauwd. Hij is zijn oogen niet meester, die draaien weg. Hij staat op, maar het is te laat, een groot wiel, dan een pekzwart gordijn, hulpeloos klawieren zijn handen, hij stuikt met stoel en al achterover. Zijn zwarte oogen rollen wild, schuim op zijn mond. Bezeten gaat hij te keer met zijn vingers vol razende kramp. Vallende ziekte, vader en broer, doktoers, zien dat wel. Zij werpen zich op zijn handen om die open te krijgen maar zoo'n kerel als Ernest wat denkt ge wel, geen kwestie van. Nu dragen ze hem, Dolf met eenige mannen, in de sakristij en de oude dokter Verhaeghen roept: 'trekt zijn handen open!' Met vieren werken ze er aan en hij loopt daar rond en trekt aan zijn haren, die vurige oude man. Dat nog erbij, zijn jongste zoon, zie toch eens wat een lijf, wat een schoone jonge man. Eerst dat arm vrouwke en nu hijzelf, want daar moet hij van ten onder. En ginder dat kind, dat communicantje.

De pastoor preekt voort. Hoe oneindig goed is God. Drie keeren, vier keeren dat God oneindig goed is. Dokter Verhaeghen springt naar de deur, met zijn twee vuisten aan zijn voorhoofd. 'Gade er nu mee op-

houden!’ schreeuwt hij buiten zich zelve de kerk in.

Nu houdt hij dan ook op, het is gedaan. Nu gaat Eric voor de eerste maal te communie, nu spreekt hij met Jesuken, nu vertelt hij Hem alles. En dat papa nu vandaag ook zoo gelukkig zal zijn en laat het zoo blijven, Jesuken, als 't u belieft, want papa is altijd toch zoo triestig. Maar wat mag bonpapa toch zoo hard geroepen hebben in volle kerk. Het was Nonkel Oscar die hem na de mis zei dat papa bewusteloos geworden was en ze konden door de sakristijdeur niet buiten met hem. Ze hadden den sleutel laten vragen maar ze kwam er maar niet mee af en toen had bonpapa kwaad geroepen: gade ze nu open doen?

VI.

Toen werd het een kwestie waar Eric zou studeeren. Oscar pleitte voor de Kempen, de oude dokter zweeg en luisterde; maar als Ernest gezegd had dat het kind bij hem bleef en hoogstens zou over en weer rijden naar het naastbij college, vatte hij vuur, dat was de oplossing. Hij was kategoriek tegen Oscar, over en weer rijden was gezond en waarom had hij anders den jongen dien velo gekocht? Hij had altijd aan dat college gedacht, van over jaren. Oscar zei dat Ernest vooral rust moest hebben. Maar Ernest zou juist geen rust hebben als de jongen voorgoed weg was. En daarbij, Cyriel van Tierens reed al een jaar over en weer, aan hem had Eric gezelschap.

Dat bracht Eric weer bij Cyriel. Zij waren nooit goede vrienden geweest, maar nu zouden ze samen het dagelijkschfietsavontuur maken. 'In den winter, 's morgens als het nog donker is, zei Cyriel, dan is 't nogal iets, manneke.' Eric verlangde al naar den winter

en zij reden nu samen al eens uit. Op lange, rechte einden baan ging het om het hardst en dan moest Eric achterblijven. Cyriel schoot gedurig vooruit, liet hem bijkomen, deed tergend: kom, tiek, tiek! en was weer weg. Iets als razernij kromde Eric op het wiel, hij bleef gelijk, begon te winnen, kreeg krampen in de dij en kon toch niet ophouden. Cyriel kwam op zijn duizend gemakken na en vond hem naast zijn velo op den graskant. Was hij nu kontent, hij had hem laten winnen; maar Eric kon niet antwoorden. Hij had te hard op zijn tanden gebeten en kon zijn mond noch open noch toe houden, hij moest kauwen. Cyriel viel bijna van 't lachen en Eric kon zich niet eens kwaad maken. Zoo was dat in de school ook geweest, en met die vaas. Het was toch iets vreemds dat hij zou moeten afleeren.

Met slecht weer speelden ze in de garage bij Cyriel thuis. Daarboven was een leege zolder met een knechtenkamertje, nog van vroeger. De meisjes speelden daar 'huis'. Cyriel lag op zijn rug brood in den oven te schieten: hij had wel tien kinderen rond zich, liet ze om de beurt op zijn handen staan, zette zijn voeten onder hunnen buik en wipte

ze over zich heen. Mariake van den kruidenier Caluwaers deed zich pijn. Zij werd 'in huis' op het bed gelegd en Lizy, het jongste dochterke van de vroegere mevrouw Reynders en oudste van dokter Tierens, verpleegde haar. 'Stil spreken, Eric, sst. Willen we eens dokter spelen?' Eric wou, maar hoe is dat? Dan moest hij maar tweede dokter zijn, Lizy zou hem roepen.

Toen hij binnen mocht stonden Lizy en Cyriel bij het bed. Zij had het kind ontkleed en hij duwde op het buikje of het daar pijn deed. Eric werd vreemd beklemd, maar het was toch maar spelen. Hij legde zijn hoed op het bed en ging met zijn oor tegen het kind liggen. Terwijl hij dat deed, zag hij Lizy blozen en glimlachen maar hij hield zich ernstig: het was gevaarlijk, madam. Daarom ging Lizy op een stoel zitten weenen en Eric troostte haar: ge moet niet schreeuwen, madam, ik zal uw kind genezen, leg een goei warme pap op den buik. 'Ja, meneer den dokter.'

Mariake was het ziek zijn moe, zij wou weer gaan spelen, maar Eric was nog in zijn schik. 'Ik zal u ook eens onderzoeken, madam, leg u maar in 't bed.' Hij zag haar rood worden en Cyriel fluisterde dat hij de deur zou

toe houden. Lizy zei zonder opzien dat het zonde was, maar ze profiteerde rap van de gesloten deur en kustte hem. Weer doorstak hem dat vreemde heimelijke. Op den mond is het groote zonde, zei ze. Daar dan, hij kustte haren mond en sidderde.

Geen vrees dat hij het papa zou zeggen, hij kon zwijgen. Maar bij bonpapa had hij het twee keeren op de lippen. Die kon hem zoo hartelijk aankijken dat hij malsch werd als boter en alles zou gezegd hebben. En dit was nu weer iets om voorzichtig mee te zijn, ze zouden nog wel denken dat ge een slechterik zijt. Maar hij zag Mariaken daar altijd liggen en wat een kus!

Als Lizy hem voorbijging, lachte ze eens naar hem, bloosde en keek naar den grond. Hij voelde zich ook blozen. Ze denkt er ook nog aan. Cyriel kwam stillekens zeggen dat hij eens in de poort moest komen en was rap weer weg. Eric ging, wat hijgend, daar stond Lizy in het half donker. Ze kustte hem en vroeg: Wilt ge mijn lief zijn? Ja. Of hij nu naar geen andere meisjes meer zou zien? Neen. En dan later met haar trouwen, als hij dokter was? Ja. Dan zou ze niet jaloersch zijn.... Begreep hij dat nog niet? Als de andere

dan hun kleeven moesten uitdoen zou ze niet jaloersch zijn. Het donker genot doorstak hem nog dieper. Ze zei dat ze dan altijd bij hem sliep. Vol zonde ging hij naar huis en was stil.

Maar toen zij hem gezegd had vanwaar de kinderen komen, liep hij naar den biechtstoel. De onderpastoor liet hem alles vertellen. 'Op uw gemak, op uw gemak, ge hebt al den tijd.' Van geluk omdat het van zijn hart was moest hij weenen. Hij was niet meer alleen: 'En wat gaan we nu doen, vroeg de priester, want dat beloven we: zuiver zullen we blijven.' Voor hij weg ging moest hij nog bedanken. Merci, merci. Hij ging regelrecht naar bonpapa. Die had hem in geen week gezien, waar hebt ge toch gezeten? En kwam ze daar nu niet binnen! Ze vroeg of hij mee ging naar het zavelboschke met Cyriel en met ons allemaal. Maar neen. Hij wist wel dat ze niets dan kleine kinderen meenamen en zij wel zou zorgen van met hem alleen te zijn. Hij wou het afmaken. Ze liep altijd achter zijn gat, die. Bonpapa draaide zich om met een lach en bonmama: 'hola, jongske, zijn dat woorden, waar leerde hij dat?'

Wat was hij vroolijk dien avond. Bonmama was ingedut en hij begon opeens:

wees gegroet Maria vol van gratie.... Bonmama schoot half wakker, het rozenhoedje? Ze viel ijverig in: Heilige Maria Moeder Gods.... Wel tien keeren herbegon hij, papa zat te schokken op zijn stoel. Mama moest nog juist dien namiddag zeggen dat Eric wat droomerig geworden was, daar hadt ge den suffer al! Wat een natuur, dacht Ernest, en mogen zorgen voor zoo'n opvoeding. 't Geluk is toch grooter dan de angst en ik kan hem toch volgen van dag tot dag. Het was of Adelaïde zelf hem dat zoo insprak. Ja, nu was ze weer dicht bij hem, alsof ze zei: ik zou mijnen hemel willen geven voor uw geluk met Eric, gij hebt het beste deel. Hun onderhoud was ook wel eens heel vroolijk, bij voorbeeld nu. Mij troosten doet ge graag genoeg, lachte hij haar onzichtbaar beeld toe, maar als ik eens blij ben zijt ge jaloersch. Nog altijd dezelfde! Ge zijt mij iemand! In den hemel en nog jaloersch!

- 'Papa, mag ik bonmama den kop afsnijden?' Ernest sprong wild recht, greep Eric vast, maar die schaterde door de late stilte van het huis. 'Hebt ge 't nu gehoord, papa?' Hij had al gevraagd of hij mocht slapen gaan, of hij mocht opblijven, of hij

in zijn slippers mocht op straat lopen, of hij het huis mocht in brand steken en altijd ja, ja, van achter die gazet. En toen had hij maar eens gevraagd of hij bonmama mocht den kop afsnijden. Maar Eric lachte niet meer toen hij papa zag zitten bibberen, en hoe kon hij dat weten van mama en Yvo. 'Ge moogt nooit iemand doen schrikken, Eric.' Kende hij Peerken van De Donder dan niet; dien hadden de kapoenen in een stal gesloten, 's avonds, in een donkeren stal, waar dat kwaad peerd van Maertens stond en daar had Peerken de vallende ziekte van gekregen. Eric zou het niet meer doen, hij had niet gedacht aan verschieten, hoe verschoot ge nu toch zoo? 'Dacht ge dat ik zot geworden was, papa?' En het was weer of papa zou opvliegen, maar hij zei alleen dat het een leelijk gebrek was van Eric altijd het laatste woord te willen hebben. In plaats van te zeggen: ja, papa, ik zal het nooit meer doen. Neen, maar willen voortpraten, probeeren om gelijk te krijgen en dan van die stomme vragen stellen die op niets trekken. Waarom zou ik nu denken dat gij zot geworden zijt, dat vraag ik mij af! Hij bezag Eric scherp, of hij wel iets wist.

VII.

De eerste veertien dagen waren Eric en Cyriel telkens een half uur te vroeg aan de collegepoort. Een half uur rijden, had Ernest al uitgerekend, om vijf uur 's namiddags moesten ze terug zijn. Dan at Eric vijf, zes boterhammen en om acht uur zat hij weer aan tafel als een uitgehongerde. Ernest zag den 'devoir' na en voor het slapen gaan vroeg hij de les op. Rosa, rosae, rosae, rosam, rosa. Hij vroeg zich af of hij dat zelf wel zoo goed gekend had en hij was toch ook een van de flinkste van zijn klas, ten minste in de humaniora, want te Leuven had hij er 't zijne van genomen. Maar zoo, neen, zoo gemakkelijk studeeren! Oscar kon dat niet aanhooren, maar bonpapa luisterde stralend. 'Het is mijne gaillard, zei de oude man gelukkig, ik zal hem eens een schoonen boek koopen, kent ge zoo niets?' Tegen vijf uur was hij al in den winkel of stond in de deur. Ze zijn daar. Om zijn goed humeur luid te luchten begon hij soms op te spelen. Hij had

iemand gesproken en die had gezegd: ze rijden gelijk de duvels. Daarna zat hij er van te genieten dat Eric zooveel boterhammen at.

Halfweg stond een herberg. Als ze daar aan kwamen reed Cyriel trager. Er stond telkens een meisje van een zestien jaar in de deur. Ze glimlachte naar Cyriel, en als ze er voorbij waren vroeg die hem: ‘Hebt ge ze gezien? Een schoon dingsken he?’ Dat woord deed Eric pijn, het maakte hem angstig. Soms sprong Cyriel even af, maar dan moest hij te hard rijden om Eric in te halen, ze moesten samen thuis komen. Eindelijk verkreeg hij dat Eric ook afstapte, hij betaalde hem een fleschke limonade. Eric wist niet hoe zich houden, dronk het seffens leeg, ging buiten, maar loerde toch eens door het deurgordijntje en Cyriel had haar vast.

In den winkel al stortte bonpapa op hem. Waar hij gezeten had. Hij sloeg hem driftig rond zijn ooren, schudde hem, de velo viel daarhenen. Verdomde snotneus, waar had hij gezeten? De twee bonmama's kwamen weenend aan zijn armen trekken, het was zeker nog niet erg genoeg dat hij op den hoop toe het kind nog moest slaan. Zij zeggen Eric dat papa ziek geworden was van ongerust-

heid omdat hij wegbleef. Eric voelde zijn bloed wegtrekken: het kwaad gestraft. Bonpapa was al weer weg. In de gang had hij woorden met Tante Josephine, op de trap met Oscar. Hij kwam terug: En nu recht naar boven, papa vergiffenis vragen. Uit zijn oogen! weg! En dan heeft hij met hem nog een eiken te pellen. Vernietigd viel Eric op het bed en snikte vergiffenis. De hand van papa streelde moe zijn haren.

‘Nu tusschen ons, jongeheer!’ De oude dokter sloot de deuren en stond daar, de handen op den rug, grijs en kaarsrecht een beetje teatraal en met veel meer hart dan hij voorgaf. Hij wou de waarheid weten en was Eric soms van plan de nagel van vaders doodkist te worden, dan was hij er nog en zoo goed als hij geweest was, zoo streng zou hij dan zijn. Stil! Hij wil niet onderbroken worden. Ik heb uw vader nevens mij zien ineenzinken, ik zal beletten.... Eric begon luid te snikken, geen ‘Stil’ kon hem meer bedwingen, hij moest zijn kwaad opbiechten.

Nu ziet ge wel dat ge nooit genoeg kunt zwijgen: Bonpapa ging naar 't college. Eric werd eerst bij zijn professor geroepen, juist een die niet veel van hem hebben moest,

en hem in volle klas bedorven jongske noemde. Die begon: hij had altijd den argwaan gekoesterd: ken ik dien jongen wel, heeft hij het niet achter de mouw? En nu was hij er dan achter gekomen, wat een geluk was voor Eric zelf. Want waarschijnlijk was het bedreven kwaad nog niet heel groot. Of wel? Was er al iets ergs gebeurd?

Eric zwijgt. ‘Ge antwoordt niet? Goed. Wat heeft uw makker gedaan? Ge antwoordt niet? Goed. Ik zal onmiddellijk papa schrijven hoe ge mij te woord gestaan hebt. Ik zal meneer den directeur op de hoogte stellen en hij zal beslissen over de straf die u te wachten staat. Bonjour!’

‘Kom terug! Ik heb u goeden dag gezegd en verzoek u mij ook te groeten.’ Maar Eric sloeg de deur toe en ging. Hij sprong op zijn velo. Zoo kwam hij bij bonpapa aan.

‘Nondetonnerre, nu dat nog! Moet ik u... Rap weer op dien velo en terug! Rap!’ Eric hing aan zijnen hals. Hij ging niet meer, hij verdronk zich. Goed, hij kon zich verdrinken, maar eerst terug naar 't college en rap, want om twee ure begint de klas. ‘Om vijf ure verwacht ik u hier terug om mij uit te leggen waarom ge niet naar 't college gaat en als ge

goei reden hebt blijft ge van morgen af thuis. Maar ge gaat niet lopen.' Eric reed terug. Voor niemand anders op de wereld zou hij dat gedaan hebben. Toch reed hij een omweg langs de vaart en stond voor het water, maar hij kon nog terugkomen langs hier.

VIII.

Het waren de twee kleinste meisjes van Oscar die bij Ernest binnenvielen. Eric was bij bonpa en wou niet meer naar 't college. Tot aan de voordeur kwam Ernest, daar sloeg de ziekte hem achterwaarts tegen den vloer. En toen de kinderen naar bonpa liepen, Nonkel Ernest was gevallen, kon die nog niet eens opstaan uit zijn zetel. Het ging over en hij vroeg zijn wandelstok die zeker al twintig jaar op den zolder stond. Wij trekken samen op, Ernest en ik, dacht hij en zijn rug boog door.

Cyriel kreeg ook goed zijn zaligheid, maar hij glimlachte er schamper om, niet erg. 'Maar uw papa heeft de vallende ziekte, dat is erger.' Eric dacht: nu rijd ik in de vaart. Als papa dan toch moest sterven.

Hij moest bij den directeur komen. Eric, hij zal maar rechtaf zeggen, ze zijn over u kwaad komen vertellen, maar hij zegt er bij dat hij dat van hem niet gelooft. Hij heeft nog maar pas met grootvader gesproken, die

heeft fel gestoeft en hij zelf heeft met veel genoegen vernomen dat papa zooveel plezier aan hem beleeft. Dat hoort hij gaarne. En daarom kan hij niet gelooven dat het niet meer in den haak zou zijn met hem. Dat zijn geen complimenten, hoor! Ge zet een gezicht van: wat moet meneer den directeur nu allemaal hebben. Neen, neen, hij meent het. Hij houdt hem voor nen brave jongen, buitengewoon begaafd voor de studie en waar papa als 't God belieft later fier zal over zijn. Voilà. En nu moet gij mij eens zeggen of ik mis ben. Is dat geen goed voorstel? Hij zou nu ook op inlichtingen kunnen uitgaan, en dan kwam hij ook te weten wat hij weten wil, natuurlijk, maar dat wil hij niet doen. Hij weet dat in een college 't een en 't ander moet voorvallen en ook dat Eric zoomin als een ander zonder strijd en last zal groot worden. Maar hij is hier om hem te helpen en om hem te helpen wil hij niet eerst bij een ander gaan. Hij speelt met open kaarten en hij heeft altijd ondervonden: bij studenten waar iets in zit is dat het beste spel. Er zijn er waar het niet op pakt, maar dat zijn er dan ook die we hier niet moeten hebben en die krijgen dan juist ééne keer de kans om

hem zoogezegd te foppen. Maar wie leest licht best licht. Allee Eric, ge laat mij maar alleen het woord doen. Vertel maar op, klinkt het niet, dan botst het. En in mijn kamer is iedereen volksvertegenwoordiger, die mogen ook zeggen wat ze willen hé, maar het trekt dikwijls op niet veel, tusschen haakjes. Ik moet hier nog nen hoop boeken terug in de schabben zetten, maar ik luister toch.

Toen vertelde Eric alles, niet uit behoefte, maar uit dankbare genegenheid voor goede woorden, en weer reed hij niet naar de vaart.

Maar toen hij thuis kwam lag papa alweer te bed, in zwijm gevallen, zei men, slapheid en vermoeienis. Ja slapheid en vermoeienis, of hij 't niet beter wist! Hij ging bij hem op de kamer zijn werk maken en lessen leeren. Telkens hij opkeek zag hij de oogen uit het bed scherp op hem gericht. De plaag der vallende ziekte: achterdocht en jaloerschheid tormenteerde den vader sedert den middag en beloerde nu den zoon. Eric werd zoo bang en gehitst van de twee fixeerende oogen die niet aflieten, dat hij geen woorden meer zag, alleen doode letters en hij dierf niets zeggen. Hoe rap kijkt hij weg, dacht

Ernest, vroeger keek hij mij zoo recht aan.

's Nachts werd Eric wakker: papa lag weer in zijn armen te weenen. Hij had niemand dan hem en denk eens, hoeveel jaren miste hij mama al. En hij had altijd gedacht: ik heb Eric toch. Zoo dikwijls had hij hem gezegd: ik ben uw papa, maar ik wil ook uw broer zijn, maar hij had al lang gemerkt dat Eric hem iets verborgen hield; gedurig moest hij bij grootvader zijn en hij vertelde hem ook bijna niets meer. Hij zag het aan zijn oogen, die liegen niet, die schuwen hem. Ik had u dezen middag verwacht..

Eric aarzelde en zei dat er geen verlof geweest was. Nu had Ernest het bewijs dat hij loog, daar had hij het op aangelegd! Den heelen nacht lag hij te tobben hoe het vertrouwen van zijn kind terug te winnen. Sluw vroeg hij den ouden dokter uit, maar die zei dat er niets geweest was, niets in zijn eigen. Eric was hem wat geld komen aftruggelen. Hij dacht: die twee spannen samen. Hij werd onrustig en jachtig. Na een week kon hij niet meer en hij reed zelf naar het college. De directeur moest de deur van de spreekkamer met kracht openduwen: hij lag er voor; zijn mond schuimde, hij sloeg

en stampte wild. Toen hij weer bijkwam was hij blind. Men liet Eric niet roepen omdat Ernest zoo erbarmelijk huilde: 'ik de vallende ziekte en mijn kind zot. Als dat van God komt, wat heb ik hem misdaan?'

Tegen avond kwam het licht flauw in de oogen terug. Ernest was zoo gelukkig dat hij Eric nog zou zien. Weer studeerde Eric bij het bed, weer fixeerden hem de oogen, nu wat dwaas en koortsig, maar niet uit jaloerschen argwaan. Nu gingen ze nu en dan zelfs even toe om te beproeven of de verbeelding ook zonder oogen de geliefde trekken kon zien. Och ja, die mond was toch heelemaal van Adelaïde, maar het voorhoofd was Verhaeghen. Het voorhoofd was Verhaeghen: voor geen waanzin gemaakt. Toch puilden de oogen nogal uit, dat beteekent veel verbeelding, zeggen ze.

- 'Eric.'

- 'Papa?'

- 'Niets, Eric, zoo maar. Is het licht klaar genoeg?'

- 'Ja papa.'

- 'Ge moet altijd een klep opzetten, dat is goed voor de oogen.'

's Anderendaags vroeg hij den ouden

dokter of ze met een operatie misschien de oogen niet konden redden, want dat blind worden had toch geen verband met de vallende ziekte. Het was toch maar een uitwas in de hersens, die kon weggesneden worden. En als ze Eric na de vacantie dan eens intern lieten worden, maar ver de Kempen in. Werd hij blind, dan zou Eric het altijd te vroeg vernemen, werden de oogen gered zooveel te beter; in elk geval werd het hier nu te triestig voor den jongen. 'Dat is een gedacht,' zei dokter Verhaeghen; het was ook zijn gedacht. Omdat Eric er blij mee was zei Ernest: 'ja, ik heb het er bij bonpapa eindelijk toch doorgekregen.' Anders zou hij gezegd hebben dat bonpapa het absoluut wilde.

'Ge doet nu toch mijn gedacht, zei Oscar, ik heb van in 't begin voor de Kempen gepleit.' Maar wat kreeg hij het toen van den ouden dokter. Als het daar zoo goed was, waarom stuurde hij zijn kinderen dan naar St. Louis in Brussel, dat fransch kot. Ik heb u geenen St. Louis kunnen betalen maar in mijnen tijd doktoorden ze nog voorniet voor arme menschen en een bevalling deed ik voor vijf frank en dan alles doen, zonder bakel of

iets, ja, de kakdoeken in de kuip steken, nondetonnerre. Daarmee gaat ge niet naar St. Louis, zulle. Maar de uwe wel en toch wilde gij hier de flamingant zijn. En die kleinste van u, hij is er nog geen jaar en als dat op vakantie komt, zijn heele smoel staat al naar St. Louis.’

IX.

Maar met dat al viel het Eric tegen. Hij was blij geweest Cyriel kwijt te worden en nu kwam onverwachts Mevrouw Tierens. Of het waar was dat Eric ook naar de Kempen trok, Cyriel ging ook. Ze zei natuurlijk niet dat de directeur geschreven had dat het voor Cyriel best was van college te veranderen. A propos, wat zag Ernest er goed uit, beter zoo voort en dezen winter spelen we weer een groot drama. Ze lachte gezond en onbevangen en hij, tegen zijn wil, lachte mee. Neen, hij had al drama genoeg hier, en hij dacht: hoe lang is hier al zoo niet meer gelachen, maar Adelaïde kon nog vroolijker zijn, vroeger, voor haar ziekte. Plots verging dat beeld en zag hij niets dan de weelderige vrouw. Zet u hier wat bij me, ik ben epileptieker en binnen kort ben ik blind, nu mag dat, zet u nog maar eens bij me. Zeg, toen Adelaïde nog leefde he, wat hebben wij toch plezier gehad. Weet ge nog, wat stuk was dat weer, ik was de meneer en riep Janneke

Zegers, mijn knecht, en die kwam maar niet. Ik zie hem nog met zijn geverfde snoet komen opgesprongen: ‘Meneer, meneer, ik deed just mijne kleine commissie!’

Ze schaterden tegeneen op. Zij greep telkens zijnen arm. ‘Weet ge nog?’ Ja hij wist het nog, hij wist nog alles. Hij stond op, stak krachtig zijn armen in de lucht. Zoudt ge nu zeggen dat hij zoo ziek is. Ze zei dat hij ook niet zoo ziek was en als hij wat meer plezier maakte.... ‘Daar hebt ge gelijk in, riep hij, dat moest ik doen, ik moest mij verzetten tegen mijn noodlot. Voor mijn kind moest ik het doen, en soms voel ik me nog krachtig, soms voel ik het opkomen.’ Maar de kracht die hij voelde was te groot. Ze sloeg hem neer, zoo groot als hij was en mishandelde hem over den vloer. Hij kreeg het toch al maar dikwijler.

Hij begreep dat men hem vluchtte, zijn laatste moed brak. Aan een kind in den winkel vroeg hij geheimzinnig: ‘hebde misschien schrik voor mij?’ Hij zag de menschen denken: seffens krijgt hij het weer en hij bespiedde ze. Dan begon hij opeens te vertellen, wanneer hij het laatst gekregen had en nu denkt ge zeker: seffens ligt hij daar,

maar houd uw gemak, hij zou het wel zeggen, hij voelde het goed genoeg aankomen. En zoo joeg hij de menschen onbewust weg. Alleen den onderpastoor niet. Die zei dat hij niet voor hem kwam, ik kom voor bonmama, die is zeker dan gij. Hij had er niets van bemerkt. Ze zei: 'maar wat hoest en korten asem.' De onderpastoor vond dat ze nog niet kon gemist worden en ze keek moe op. Wanneer dan wel? Als ze dien moor van de pomp naar de cuisinière droeg, was ze al buiten adem.

Op een morgen lachte ze eventjes en stierf. Eric werd per telegram teruggeroepen en terwijl hij snikte op het bed stond Ernest hem van aan de deur te bespieden. Als hij zoo weende om bonmama, hoeveel smartelijker zou hij snikken om hem, binnen kort. Dat maakte hem gelukkig. Eric zei: 'Ze glimlacht nog.' Hij was zoo jaloersch op al de gevoelens van zijn kind dat hij angstig dacht: misschien zal mijn gezicht vertrokken zijn.

'Ge hebt zeker nog geen dooden man gezien, Eric, die zien er dikwijls norsch uit.' Hij stond tegen het bed en fluisterde: ik zal ook probeeren zoo te glimlachen.

Het duurde veertien dagen eer Eric weer wat nieuws kreeg, een brief van bonpapa. 'Duurbare kleynzoon'. Eric zou wel gedacht hebben: wat hapert er thuis, maar luister; hij is met grootmoeder en Philippine, onze goede trouwe meid, bij papa gaan wonen en nu hebt ge dus weer een thuis, mijn jongen. Ik oude, afgedankte dokter, kan als apotheker nog wat mijn streng trekken en papa kan de rust nemen die hij nodig heeft. Grootmoeder is content van nog wat te kunnen moederen over papa en Philippine is in den hemel, want ge weet wat zij altijd zegt: dat die acht van Nonkel Oscar haar grijs gemaakt hebben. Wat mij betreft ik ben de jongste van allemaal, Goddank. Tot over een maand heb ik een stok nodig gehad, maar nu heb ik hem weer weggezet, en een dag in den winkel staan kan ik zoo goed als de beste.

Maar menschen van die jaren mogen niet meer verhuizen, verplant geen ouden boom, zeggen de menschen in 't dorp en zet geen stuk aan uw eettafel of ge raakt volk kwijt. De oude dokter stond achter den toog als een eerste jonkheid, maar na een maand moest zijn vrouw voorgoed blijven liggen van haren

maagkanker en weer werd Eric teruggeroepen.

Deze bonmama beurde allen op en lachte nog als alles voor haar oogen zwart werd van pijn. Ze wilden Ernest om harentwil beneden laten, maar zij wilde dat hij bij haar was. Met een eenvoudig moederlijk gebaar dat niet te beschrijven is, nam ze zijn hand vast. Ze had juist een glas Malaga gedronken toen ze een zwarte vloeistof overgaf: de kankerbuil was gebarsten en ging nu vlug het bloed vergiftigen. Zij wist dat, maar omdat iedereen schrok lachte ze: allemaal Malaga!

‘Blijf nog wat bij mij,’ kermde Ernest en greep haar hand. Haar voorhoofd blonk al van 't doodsweet, nog glimlachte ze en fluisterde iets, misschien wel dat ze voelde hoe hij hard begon te nijpen. ‘Laat mij dan meegaan,’ riep Ernest, ‘laat ons allemaal!...’ Zijn oogen verrolden, de wilde klem van zijn hand neep den pols der stervende, hij sloeg achterover, trok zijn moeder mee, werd opgevangen in zijn val en buitengesleept. ‘t Is niets’ glimlachte bonmama; haar hoofd viel op den schouder van Eric, die geknield bij het bed zat. Zij stierf. Ja die jeugd van Eric, hij zag niets dan verdriet en sterven.

Nu bleef de oude dokter alleen met Ernest

en hem. Het beetje geluk dat hij nog droomen kon moest van Eric komen. Toen de vakantie om was schoot zijn gemoed vol, hij vroeg Eric braaf te blijven, goed te studeeren, dat eenig geluk, meer vroeg hij niet meer. Het ging nu zonder speech à la Verhaeghen en zonder piano. Eric begon veel boeken te lezen, dieper na te denken en in alles een beteekenis te zien. Hij begreep opeens wat een sterke held die vroolijke bonpapa was en snikkend schreef hij hem dat, en of hij geen stiel zou leeren om bij papa te kunnen blijven en voor hem te zorgen.

Hierop ontving hij geen ander antwoord dan dat grootvader zijn schoonen brief met veel plezier gelezen had en 'met papa en mij is het goed'. Er stond niet in: als ik in den winkel vijf minuten vrij heb haal ik uwen brief uit den zak, als het mij op de slaapkamer te eenzaam wordt lees ik hem nog eens. Dat stond er niet in, maar Ernest kreeg iets in de gaten van een brievengeheim. Naarmate de ziekte zijn krachten sloopt, nemen zijn achterdocht en jaloerschheid toe en hij benijdt zijn vader de genegenheid van zijn zoon. Wie weet heeft hij hem al niet verteld dat Adelaïde zot geworden is...

X.

Dat moest Eric van een ander vernemen, van Cyriel die een klas hoger zat dan hij. Hun professors waren broers. Die van Cyriel was ruw, onverzorgd en origineel, die van Eric verfijnd, met krollekens, en franskiljon. Ze hadden hunnen bijnaam, de eerste heette 'den boer', de tweede 't Parisienken'. Den boer gaf om de veertien dagen een opstel over een zelf te kiezen onderwerp en het beste liet hij voorlezen. Eens, toevallig, was het beste dat van Cyriel, hij las het voor: Hij beschreef een vrouw, wier vader, een notaris, krankzinnig geworden was, terwijl zij zat te wachten op de terugkomst van haar man. Haar man was op een feestmaal, de nacht vorderde, van onrust wordt zij krankzinnig. Hij beschrijft hoe de krankzinnigheid van langsom meer bezit neemt van haar, hoe zij tekeer gaat als een wilde, aan haar haren rukt, hare kleeen scheurt, het hoofd tegen den muur beukt, zich het gelaat vaneenkrabt, ten slotte naar

boven ijlt en door het venster springt, juist op het oogenblik dat haar man thuiskomt. Snikkend valt de echtgenoot op het lijk zijner gade, nu zelfmoordenares, die verschijnt voor Gods strengen rechterstoel. Wanneer men hem opraapt heeft het verdriet met een slag zijn leven vernietigd. Deze jonge man is van nu af gedoemd om vroeg of laat door de vallende ziekte om te komen.

Den boer bespreekt het opstel dat hij een beetje te romantisch vindt. Vooral die echtgenoot aan het slot, allee, allee! Eenvoud, goede vlaamsche eenvoud! Cyriel staat recht. 'Het is niet overdreven mijnheer, dat is allemaal gebeurd.' Den boer: 'ook dat van dien echtgenoot?' Cyriel: 'Ja meneer!' Den boer: 'Kom, kom!' Cyriel: 'Zeker meneer, het is de papa van Eric Verhaeghen.' De klas wordt doodstil. Dan hoopt den boer dat de andere leerlingen delicateser zullen zijn dan hun makker tegenover Eric Verhaeghen en hij begint de les.

Wat stellen ze toch belang in Eric. Willen ze hem troosten, hij is toch liever alleen. Ze komen bij hem, bescheiden, mededeelzaam, geïnteresseerd, de een na de ander. Als hij op de speelplaats met den rug tegen een

pilaar staat en de lucht inkijkt, is er daar seffens een die systematiek een gesprek begint. Hij heeft bezoek of gaat er krijgen en krijgt Eric geen bezoek dezen trimester? Jawel. Van zijn mama? Neen, mama is dood. Allee! 't Is toch niet waar zeker. Jawel, zijn mama is uit het venster gevallen toen hij nog klein was, een jaar of vier, vijf. En dan blijven ze daar lang over zaniken, wat willen ze toch? Ze was zeker ziek, vragen ze, of ze zal iets gekregen hebben. Alsof men niet zoo maar uit het venster kan vallen en er van sterven. Ten slotte is er een, die steekt zijn handen in zijn broekzakken, kijkt over de speelplaats en vraagt: 'ze is toch begraven met nen dienst in de kerk, hé?' Ze spreken ook over papa, wat die heeft, vragen ze. En of Eric zijn grootvader gekend heeft, den notaris. Neen.

Het is allemaal geen vriendelijkheid. Zijn hart begint te broeien. Hij wordt plots bang alsof hij jaren lang boven een afgrond gespeeld heeft. En hij vaart uit tegen een langen slungel, drie jaar ouder dan hij, die teemerig weer probeert hem de pieren uit den neus te halen. Nu nog een woord en ik sla op uw smoel.

Dat was een valscherik. Die vroeg Cyriel zijn cahier de rédactions te leen, vouwde dien open op den titel 'De krankzinnige vrouw' en stak hem zoo in de lessenaar van Eric. Eric wachtte Cyriel af in een donker hoekje van de galerij op de speelplaats. Hij was te goed, zeide hij, om door zoo eenen vuil gemaakt te worden, door eenen waarmee ze hem thuis verboden hadden om te gaan. Cyriel lachte hoonend dat ze hem ook verboden hadden met Eric om te gaan. 'Zooveel te beter,' zei Eric. 'Ik heb u nooit kunnen verdragen, maar dat ge mijn mama belasterd hebt, dat trekt ge publiek terug, verstade dat, of anders zoude 't u nog uw leven lang kunnen beklagen.' Cyriel gremelde nog cynieker: 'uw mama die is zot geworden, jongske.' Meteen werd hij bij de keel gegrepen als van een wild beest dat hem besprong. Een surveillant kwam bij, dien sloeg Eric met de vuisten in 't gelaat. Het ging op leven en dood, schreeuwde hij. Een tweede surveillant greep hem en droeg hem zonder een woord te spreken onder zijn arm weg.

Eric wordt drie dagen lang opgesloten in den kleinen parloir. Titus Livius vertalen, zonder ophouden, 's Avonds komt een pro-

fessor 't werk nazien, en als 't niet genoeg is of te slordig, zal hij tot tien, elf, twaalf uren blijven doorwerken. Tusschen de latijnsche regels sluipen zijn gedachten, nu en dan verwoest hem de eenzaamheid. Onder de klasuren als alles heel stil is, hoort hij zijn hart kloppen, hij luistert er naar, telt en als hij aan twee honderd vijftig is, denkt hij: dat zal nu toch wel vijf minuten zijn. Had hij zijn uurwerk maar weer niet kapot gemaakt met zijn pennemes, hij zou nu weten hoe laat het is. Maar als hij onder 't vertalen zijn hartekloppen kon blijven tellen zou hij het ook weten, toch ongeveer. Dat is ook een uurwerk en ge moet er ook maar eens met een pennemesken aankomen dan is 't kapot. Dan zijn de drie dagen, dan is alles voorbij. En waarom niet? Mama is zot geworden, de twee bonmamas zijn dood, papa en bonpapa zullen niet lang meer leven. Wat doet hij hier nog? Hij is niet als de anderen, op zijn familie ligt een vloek en op hemzélf ook. Want zie nu eens, hij zit daar nu met zijn pennemeske en hij heeft er toch zoo'n deugd van als hij van alle zots denkt. Bij voorbeeld ineens een schrikkelijke schreeuw laten en al de ruiten kapot slaan. Ja maar neen, dan

komt er niets van het pennemeske, dan komen ze afgeloopen. En natuurlijk, hij weet het wel, het zoo maar in uw vleesch duwen tot aan de hecht, dat krijgt ge toch niet klaar, maar zoo wel. En hij plaatst het mesje op zijn hart en zet zich zoo dicht tegen den muur. Nu de handen op den rug en met een schok uw borst tegen den muur duwen.

Allerliefste grootvader, hij schrijft in den kleinen parloir waar hij op straf zit. Er zal deze maand een heel slechte kaart komen en hij zou het besterven, moesten hij en papa zich dat te veel aantrekken. Ziehier, allerliefste grootvader, wat er gebeurd is, ik zweer bij de heilige nagedachtenis van mama dat ik niets verzwijg of verbloem. Ik ben nu heel kalm en heb lang en diep nagedacht. Ik sta voor een beslissend keerpunt in mijn leven.

Allerliefste grootvader, hij is nu zeventien jaar en meent recht te hebben op de waarheid en moed om ze te dragen. Hij smeekt om zekerheid, zoo kan hij niet verder leven. Is het waar dat zijn allerliefste mamake krankzinnig geworden is? Is het waar dat zij zich gezeftmoord heeft? Is het waar dat

papa daarvan de vallende ziekte gekregen heeft? Is het waar dat bonpapa ook krankzinnig geworden is, dat het dus in de familie zit en hij het ook moet worden?

Deze vragen martelen hem. Hij kan niet meer bidden, niet meer studeeren, niets meer, zolang hij geen zekerheid heeft. Is het antwoord neen, oh allerliefste grootvader verlos hem dan, hij smeekt er u om, uit deze hel van angsten. Is het antwoord ja, zeg het hem dan zonder omhaal. Tot nu toe heeft hij onbewust geleefd en zich gedurig verwonderd over allerlei vreemde dingen die in hem omgingen en waarin hij behagen schepte als in een prikkelend spel, omdat hij niet wist hoe gevaarlijk het was. Maar hij wil nu een nieuw en bewust leven ingaan. Hoe zwaar ook getroffen en belast, het zal hem een heerlijke opdracht zijn als eenige overlevende van een geslacht waarop een vloek rust, dat geslacht weer op te voeren tot bloeiende gezondheid, eer en faam.

Ge ziet, allerliefste grootvader, dat hij kalm is. Hij voelt zich al verlicht door het schrijven van dezen brief, maar zijn onuitstaanbaar lijden zal niet ophouden zolang hij geen zekerheid heeft. Ik omhels u innig

en vurig, mijn allerliefste bonpapaken ik kus u hartstochtelijk.

Uw diepbedroefde kleinzoon, Eric.

Na het avondeten nog een briefje voor Nonkel Oscar, dat hij hem dezen brief voor bonpapa zendt. Anders kon de facteur hem soms in handen van papa afgeven. Op voorhand dank, liefste oom. Ik heb gisteren een brief van Yvo gekregen. Hij is nu eersten back en zal mogen meespelen voor den beker. Hier spelen ze ook wel wat voetbal maar alleen de hoogste klassen en de professors trekken er zich niets van aan. Matchen worden niet gehouden. Uw verkleefde

Eric Verhaeghen.

XI.

Maar Ernest zag in 't binnenkomen nog juist dat Oscar iets aan papa gaf over den toog heen. Ze deden heel onnoozel, maar zoo gemakkelijk fopten ze hem niet. Van Eric hebben we in langen tijd niets meer gehoord, he papa. Oscar beweerde van zijn mannen ook niets te hooren, het was zeker een maand geleden. Ernest zag dat hij loog. Hij ging tot bij Josephine. Hoe het met de mannen was, geen nieuws? Niet veel, die schrijven niet dikwijls. Wat we allemaal moeten meebrengen als we komen, dat wel, en Yvo mag nu meespelen voor den beker. Ah, heeft hij het misschien geschreven? Ja. Ah dan was 't die brief dien Oscar aan papa gegeven heeft. Ja.

's Avonds aan tafel met papa legt hij het sluwter aan: 'Eric droomt van voetballen als hij in de poësis zal zitten.' 'Niks te voetballen!' en de oude dokter stuift op. 'Ik heb het hem altijd verboden en hij doet het niet. Amen. Met al die moderne prullen. Ze stampen mekaar voor heel hun leven onge-

lukkig. Hij voetbalt niet.' Ernest zegt listig: 'En Yvo voetbalt wel en papa vindt het goed.' Goedvinden, hij vindt niets goed van dien hoovaardigen stinker van St. Louis en dat hij voetbalt daar moet hij nog het eerste woord van hooren. Maar juist staat papa op, om zijn witte apothekersjas uit te trekken. In een flits ziet Ernest de kans, hij gaat de winkel deur uit de klink zetten en hij is nog niet terug of ze waait open, de bel lawaait. Jachtig hijgend grabbelt hij in den binnenzak terwijl papa in den winkel broemt dat hij de snotneuzen naar de eerste goesting rond hun ooren zal kletsen als ze nog eens aan de klink durven komen.

Nu sluipt hij naar boven, jaloersch en gejaagd; hij is achter het geheim, wat zijn eigen kind tegen hem heeft en voor hem verbergt. Is het waar dat mijn allerliefste mamake krankzinnig geworden is? Is het waar dat zij zich zelfmoord heeft? Is het waar dat papa daarvan de vallende ziekte... Hij ziet de redenen en het doel van zijn leven vergaan en als de oude dokter aan de trap roept: Ernest ligde er al in? krijgt hij geen antwoord dan den doffen plof op de planken en woest gescharrel als lagen

twee mannen daar zwijgend te worstelen.

Nu is de blindheid voltrokken, die vurige zwarte oogen, het is om tegen de muren op te loopen. Nu kunt ge bij zijn bed zitten, zijn ingevallen en grijzende slapen bezien en weenen zonder dat hij het ziet. Maar moeilijker is het voor den ouden dokter als hij over 't bed moet buigen, de wakke vingeren zijn gezicht laten betasten en die groote struische man, die zijn zoon is, hem papake noemt. Hm, zegt hij, offer alles op voor uw kind en hij neemt de twee handen weg en snikt even. Het is Oscar die spreekt van 'chirurgisch ingrijpen' om de oogen te redden en ook Ernest vindt dat goed. Hij vindt het nu goed en morgen weer niet, hij vraagt Oscar nu vergiffenis voor al wat er geweest is en zegt morgen: ik betrouw u niet, kerel; hij jammert dat Eric van hem weggehouden wordt en wat later moet papa boven komen en zet hij glimlachend onmogelijke combinaties uiteen om Eric in de illusie te laten dat hij niet blind is. Eric zal binnenkomen en bonpapa zal dan zeggen: ik ga eens zien of hij soms niet slaapt en hij zal dan vertellen hoe Eric er uit ziet en hoe hij gekleed is. En bij voorbeeld zoo van die

trucjes. Het portret van Adelaïde moet ingelijst worden en naast de deur gehangen. Hij zal zeggen: Tiens, papa heeft daar iets nieuws gehangen, geef het mij eens hier Eric, dat ik het zie. En als Eric het hem in zijn handen gegeven heeft, zal hij het nog wat dichtert tegen zijn oogen brengen en zeggen: oh het is mama. Dat zal den jongen plezier doen. Hij zal zeggen: Eric, nu zijn we nog eens alle drie tesamen. Opeens weent hij: want hij troost het kind, met een doode moeder en een blinden vader. Maar seffens glimlacht hij weer: zijn plan is fijn overlegd. Als Eric een vraag stelt die hij, blind, niet kan beantwoorden, zal bonpapa den eersten keer het tegenovergestelde antwoorden, den tweeden keer ook, maar elken derden keer zal hij het juiste antwoord geven.

Want hij zou den jongen nog eens willen zien voor hij naar Brussel gevoerd wordt. Maar papa leest hem een zelfgeschreven brief van den directeur voor, zeer vriendelijk gesteld. Indien er eenig gevaar aan de operatie verbonden was, maar het is, hoe ernstig ook, volkomen ongevaarlijk. Dus tot zijn groot spijt enz.

Maar Eric doorstaat al de pijnen der hel.

Elken morgen stolt zijn bloed terwijl de namen afgeroepen worden van hen die uit de bank mogen wippen en hunnen brief komen halen. Elken dag sluit de vereenzaming hem nauwer in, wanhoop omringt hem dichter en dichter. Hij is stil geworden en afwezig, het is de moeite niet meer wat hij nog eet. De maand loopt ten einde, nog altijd niets. Overmorgen zal het plechtig geproclameerd worden: Peu irrégulier, Eric Verhaeghen. De kaart zal verzonden worden; dat zijn gedrag zeer slecht is. Hij twijfelt er niet meer aan, papa, grootvader en Nonkel Oscar hebben hem verloochend, hem uit de familie gestooten omdat hij mama en de eer der familie belasterd heeft. De koord die hij al meer dan een week in zijn linnenkast had en elken avond peinzend in zijn handen gehouden, helpt hem nu langs het venster naar beneden glijden. Hij staat op de straat in den donker, de dag der proclamatie daagt nog niet. Waanzinnig van angst voor gendarmen die hem zeker achterna gezet worden, vliegt hij over de tramsporen. Aan de halt van het eerste dorp haalt de tram hem in. Hij komt 's namiddags thuis. Er is niemand voor wie hij zich op de

knieën kan werpen dan de oude Philippine.

Heere God! Jezus Maria! Is papa dood? Ze pakt naar heur hart en zakt op een stoel. Het duurt nog lang eer hij te weten komt waar papa is. Het volk zag hem naar de statie lopen. De apotheker zal zeker dood zijn. Ja, dat was te peinzen.

Een oud zusterken, amper zoo groot als een eerste communicantje brengt hem bij bonpapa en nonkel Oscar. Bonpapa neemt hem in den arm, drukt zijn gezicht tegen zijn borst als om hem te laten weenen. Maar hij weent niet. Eerst bemerkt hij dat Nonkel Oscar hem vragend zit te bezien met een plooi tusschen zijn wenkbrauwen en wegstijgt als hij hem aanziet. Dan bemerkt hij vier kleine gaatjes in den muur. Met het vijfde had men eindelijk een voeg tusschen de steenen gevonden en daar zit de nagel nu vast, daaraan hangt een 'Règlement'. 'On peut visiter les malades chaque jour de 14 à 16 heures.' Iemand vraagt of hij papa nog eens wil zien. Hij gaat maar en hij gaat maar en eindelijk duwen ze hem binnen. Ja, dat is papa, met een verband om het hoofd juist gelijk mama. Achter hem staat een oude man te kreunen en opeens is het of

men hem weer zooals toen op den arm houdt, en zijn gelaat tegen dat van den doode brengt. Maar nu wordt hij losgelaten en hij valt tegen de kille wang aan. Aan zijn oor fluistert iemand: ge ziet toch dat het papa is he? en of hij misschien niet kan weenen. Eric schudt neen en kijkt verlegen weg. Geef papa nog een kruiske.

XII.

Onderweg wordt geen woord gesproken, en thuis zegt bonpapa: slaap wel allemaal. Zijn stok tokt moe op elke trede.

Eric zit tegenover Nonkel Oscar; die bezieet hem en zegt: 'Eric, het antwoord is ja op heel uwen brief.' En Eric: 'merci, nonkel Oscar.' En Nonkel Oscar: 'ik zeg het u omdat ge moet weten waar ge voor staat; een groote taak.' En Eric: 'ja, Nonkel Oscar.' 'Kunt ge mij dat beloven, zult ge 't doen?' En Eric: 'ja.'

Hij haalt twee flesschen wijn op, nu gaan ze samen iets drinken, anders kunnen ze niet slapen en slapen moet vooral Eric. Hij schenkt maar in, alles wat in Eric vast zat komt los in een warm gewriemel tot in zijn vingertoppen en hij wordt vertrouwelijk. Hij is ginder weggelopen, zeg het maar niet aan bonpapa. Oscar glimlacht hem maar toe en zwijgt, hij zal nu eens weten wat de jongen in heeft. En het geloof, Nonkel Oscar.... hij pinkoogt slim, als een die

eindelijk gevonden heeft wat er achter zit. Dan beziet hij plots zijn handen en schrikt hevig. Zijn het nu precies geen tien slakken, bloedzuigers, zie eens, die twee korte dikke, die duimen, is dat niet om vies van te zijn? In mijn bed lig ik altijd zoo! Hij gaat op zijn rug op het koko-tapijt liggen, steekt zijn handen omhoog en laat de vingers traag bewegen. Zijn oogen zijn vol afgrijzen. Zoo. En dan is hij er zoo vies van dat hij er niet mee aan zijn gezicht durft komen. Hij ligt met zijn hoofd onder de tafel, wat staat daar nu onder op het blad geschreven: tusschen vijf en zes van onderaan tellen. Wat beteekent dat nu? Hij gaat weer zitten, drinkt maar en Nonkel Oscar zit hem altijd maar glimlachend aan te zien. Eindelijk begint hij te huilen om papake; zijn tanden klapperen. Hij is toch zoo bang, Nonkel Oscar, van alleen te zijn als hij zal zot worden. Nonkel Oscar zegt: ‘à la bonheur, gij moest u eens goed uitschreeuwen.’

Hij schreef den superior om verontschuldigen aan te bieden voor het plotse vertrek van zijn neef Eric. De jongen had wel degelijk toelating willen vragen, maar hij had zich in 't hoofd gezet dat hij te laat zou

komen als hij niet met den eersten tram kon vertrekken, enz. Dat heb ik voor u gedaan, Eric, nu zult ge niet gestraft worden.

Terug in de kostschool moest hij op zijn knieën zitten, anders werd hij niet meer aangenomen en beloven om door zijn voorbeeldig gedrag alles goed te maken. En denk dat uw lieve ouders u van uit den hemel gadeslaan.

Hij veranderde radikaal. Vroeger kon hij soms razend opvliegen en nu nooit meer. Vroeger had hij heftige antipathieën en nu kon hij met iedereen om. Hij was stipter dan het reglement zelf, vroom en vlijtig. Eén gewoonte had hij waarmee de studenten lachten: als hij over de koer ging of in de rij waar men moet zwijgen, hield hij het hoofd heel recht, een beetje achterover en met de oogen bijna dicht, keek hij naar den grond. Soms riepen ze: hela, Johannesken Berchmans, maar pas op als een subregent het hoorde, want voor hen en de professoren was Eric een voorbeeld. En toch was het geen heiligheid; als ge zoo gaat ziet ge uw beenen of voeten niet, maar de tippekens van uw schoenen wippen om de beurt van onder uw lijf uit. Als ge daar eens genoeg

in neemt kunt ge het bijna niet meer laten, het is een spel gelijk een ander. Ne vous moquez pas de la vertu d'un camarade, zei de subregent. En den derden keer straf.

Hij schreef vele brieven aan bonpapa. Die zat daar nu alleen met Philippine en wou bij Oscar gaan wonen. Hij bleef daar, tot na Eric's rhetorica, we zullen dan eens zien wat hij wil worden. De brieven kwamen, hartelijk, teeder en vol troost, regelmatig om de veertien dagen. Er waren er bij die den ouden man geheel oprichtten. Het leven had hem alles ontnomen behalve Eric, maar zoo'n jongen, was dat nu niet de moeite waard om honderd jaar te worden. Hij ging hem eens per trimester bezoeken en als het naar de prijsuitdeeling toe ging wachtte hij gespannen naar den brief, de uitnodiging dat hij er *moest* zijn.

Dan zat de oude man in de feestzaal, hij heel alleen, hij alles wat Eric nog had. Voor eiken primus in sagesse en studie klapte hij geestdriftig in de handen en zoo kwam het altijd maar dichterbij de klas van Eric. En dan riepen ze: Eric Verhaeghen prix de sagesse en primus van heel de klas, in al de vakken. Wat klonk het! Zijn oogen schoten

vol tranen, hij moest gaan zitten. Een chikke dame naast hem bezag hem; hij klapte niet. 'C'est le petit de mon fils, madame'. Zij wenschte hem geluk en hij legde haar uit dat de ouders gestorven waren. In het buitengaan op de speelplaats stond hij opzettelijk stil en keerde zich om, het was of ze hem allemaal aankeken om zoo'n kleinzoon en hij lachte hard dat allen het hoorden dat Eric nooit zou thuis geraken met zoo'n pak boeken. We zullen een wagen van Collignon moeten huren. In de tram kwam een professor bij hem zitten en dan zat hij van louter geluk te plagen. Ik geloof dat hij te braaf is.

Hij was niet te braaf. Want als hij Lizy zag werd hij van binnen overhoop geworpen. Zij was een heele vrouw geworden, haar pensionaatuniform spande en ze lonkte rond en blozend en met wat manierkens. Maar neen, neen, hij wilde niet, zijn hart moest stil blijven, hij moest zijn hoofd beheerschen, hij wou niet zot worden. De onderpastoor sloeg hem op den schouder. Hewel Eric, Jezuiet, dominicaan, wat zal 't zijn? Maar Eric had zich op dat alles voorzien, zijn antwoord was gereed, hij studeerde voor Paus. Ha dat

is een gedacht, maak mij dan maar bisschop, ik zal de colleges vervlaamschen.

Maar op een avond zeide hij hem dat hij een makker kende die niet meer geloofde. Dat was hem ontsnapt, met den onderpastoor spreekt ge zoo gemakkelijk. Eric ontwijkt de discussie met een lach.

XIII.

Maar hij lacht niet als Nonkel Oscar ook maar in den omtrek is, want die bespiedt hem. Die wil weten wat in hem omgaat en of hij nu nog aan dat van dien brief denkt. En Eric zegt neen, dat het over is. Ge moet goed oppassen, hoor ventje, en het niet te licht opvatten, het is serieus. En vooral nooit met iets blijven loopen, alles rechthout zeggen, nooit dubben. Eric vreest en verafschuwt hem. Eens vliegt hij de trap op als hij Oscar in den winkel hoort, op den zolder zit hij hijgend muisstil en laat hem roepen. Maar een beetje later roept bonpapa, en streng. Eric voelt zijn bloed wegtrekken, dat is die woede van vroeger, en hij zegt dat hij Nonkel Oscar niet kan uitstaan. Altijd zinspeelt hij op mama en dat hij zijn best moet doen om niet zot te worden. Mais enfin, sakkert bonpapa, schiet in Verhaeghensche colère zijn jas aan, vergeet zijn stok, slaat de winkel deur toe.

Zooals altijd laat Oscar hem uitrazen en:

‘Goed papa, goed, ik zal wel zwijgen, voor mijn plezier doe ik het niet.’

Hij schrijft ook niet voor zijn plezier, zonder iemand iets te zeggen, nog eens naar den superior, ditmaal twaalf groote bladzijden.

Eric's professor en een subregent die den brief te lezen kregen, konden toch niets aan hem merken dan dat zijne verandering ernstig was. Hij was nooit een kwaje jongen geweest maar nu was hij voorbeeldig. Men mocht hem op de proef stellen in de klas en overal, er was niets abnormaals te merken. De subregent ging zelfs 's avonds toen de studenten sliepen, Eric's boeken en cahiers nazien. Hij vond een onafgemaakten brief aan bonpapa en in een klein cahier een opstel dat geen klaswerk was. Dat nam hij mee en las het 's anderendaags in den refter voor aan al de professoren. Het was een opstel over een hij die niet genoemd of bepaald werd, alle voorwerpen en dingen leefden.

Die ‘hij’ wipte uit het bed, het deksel blies walgend den reuk uit. Zijn broek was blij van weer een heelen dag warm te hebben, maar zijn schoenen waren kwaad. Ze waren

nog niet uitgelucht. Ze trokken tegen als hij de nestels aantrok en een nestel brak. Daarmee waren ze voor een dag gered, hij deed een ander paar aan. Hij zag zijn bed liggen snakken naar adem, wierp het deksel open. Ook het venster. De wind sprong binnen en riep: ik kom al van Arabië! Op allemaal, slapers! Al degenen die in de kamer waren fleurden op. De handdoek waaide en riep: ik zal de vlag zijn, maakt een stoet! En ze vierden een orgie in de kamer.

De professoren schaterden. Een korte dikke stond recht en deed na hoe Eric ging. Ziet ge hem orgieën vieren? De subregent las.

Hij ging naar beneden en rap spraken de treden. 'God! God! God! God! God! God! hij heeft die kapotte schoenen weer aan.' Hij ging over de steenen en telkens hij trapte riepen ze hetzelfde. De kerkdeur stond open. Hij ging er door en het gat zei: dien heb ik weeral binnen. Hij ging verschrikt weer buiten en zag op de trapleuning daar tegenover, het gegoten ijzeren leeuwken zitten blaffen naar de kerk die haar groote muil openzette. Weer ging hij binnen, maar nu waren al de heiligen op de pilaren gekropen

en stonden daar te gesticuleeren, en te roepen. Twee, drie zagen achterdochtig naar omhoog of het gewelf nog wel in orde was, een ander klemde kruis en kerkboek aan de borst om daarmee te sterven als alles inviel. Een keek naar den uitgang, wees er met den vinger naar en riep: kom niet binnen! Gevaar! Een ander hield zijn armen open: tot hier en niet verder.

De subregent en al de professoren schaterden nog altijd. Eindelijk zei een der oudsten: mij dunkt dat daar niet mee te lachen valt. De directeur, die scrupuleus was, vond dat die jongen te veel met zichzelf was ingenomen. Hij beschouwde zichzelf als het middelpunt der wereld, alles ziet naar hem en spreekt tot hem. De boer declameerde: 'Hij is een god in 't diepst van zijn gedachten. Het is toch dat wat ge wilt zeggen, he Suske.'

Zij wisten niets van Eric's nachten. Hij lag op zijn knieën en schreide tot mama. Dan weer bekeek hij zichzelf; grijnslachte zijn tanden bloot van begeeren naar wellust en schrikte voor het priesterschap waarvan hij droomde. Soms lag hij ontroerd te weenen: hij vertrok als missionaris naar de Congo,

bonpapa stond op de kade te wuiven. Terwijl de makkers sliepen leidde hij zoo een vreemd en wild tweede leven en fluisterde ‘Lizy, kom eens hier bij mij.’ Hij zocht naar zijn roeping en het waren hartstocht, waanzin en wanhoop die hem mishandelden. Toen zijn plan vast stond, een lijn in zijn leven, hield het nog niet op. Hij schepte er behagen in overdag een gansch andere Eric te zijn.

Hij werd koster benoemd, een vertrouwenspost, later perfect van de Congregatie. Allen waren er zeker van dat hij zou priester worden. Maar den derden trimester van zijn rhetorica-jaar, te Sinxen, wanneer al de rhetoricanen in pitteleer op de koer verschenen en zeiden wat ze gingen worden, waren ze nog niet haastig om het Eric te vragen, ze wisten het toch allemaal. Misschien wel trappist. De subregent vroeg het hem dan eindelijk en Eric zei: ‘Apotheker.’

Apotheker. En hij zal kalm, kalm, kalm zijn studies doen in Leuven. Dan zal hij eenvoudig, zonder lang verkeer, zonder dwepen, met Lizy trouwen. Hij zal in datzelfde huis wonen waar papa en mama.... Hij zal kindjes krijgen en het gezin waarop

een vloek rustte zal nieuw en gezond uit hem herboren worden. Dat zal de vrucht zijn van den strijd dien hij zal gestreden hebben en de belooning. Hij hoort de anderen dwepen, de priesters, de missionarissen. De slechtste student van zijn klas wordt opeens een held: aspirant-trappist. Cyriel wordt priester, zoo zegt hij tenminste. Ook in hem zat ideaal om iets hoogs aan te durven en kruim genoeg om het te bereiken, maar de vloek die in zijn eigen hersens zit dwingt hem tot een leven in schijn banaal. Toch heeft hij meer gestreden dan al deze gelukkige enthousiasten en tienmaal meer geleden. Nu lachen de studenten, ze doen zijn gang na, wrijven de handpalmen over elkaar en zeggen: 'Pillekendraaijer, Geitekeutelkensmaker.' 'Apotheker,' zegt Eric. 'Zoo,' zegt den boer, draait zich om naar den trappist en schudt dien hartelijk de hand. Nu moet Eric het altaar gaan gereed maken voor de plechtige hoogmis. Er is nog niemand als hij het dekkleed afrolt. Hij legt zijn voorhoofd tegen het tabernakeldeurken: Bescherm deze 1400 gram hersenen.

En nog eenmaal mocht bonpapa naar de prijsuitdeeling komen, ostentatief niet in de

handen klappen en voor den laatsten keer zeggen: C'est le petit de mon fils. 'Ik bedank Ons Heer, zegde hij, dat ik dat nog heb mogen beleven,' en hij kuste Eric. Hij deelde in den tram de prijsboeken uit aan vier jonge Antwerpenaarkens die niet veel gekregen hadden. Scheurt er het briefken uit, dat zien ze thuis toch niet.

XIV.

De pastoor was gestorven in 't begin van den trimester. Heel het dorp had den onderpastoor willen hebben als pastoor. Ze hadden een petitie naar het bisdom gestuurd en als de onderpastoor dat vernomen had, had hij met zijn armen omhoog gestaan. Wat hebben ze nu toch uitgestoken, ik ben geleverd, nu zal ik rap weg zijn. Inderdaad binnen de 14 dagen was er een andere pastoor benoemd en twee maand nadien werd de onderpastoor naar ergens in Hoog-Brabant verplaatst. Hij had daar bijna twintig jaar in het dorp gestaan, het viel hem hard; maar hij bleef vroolijk zoolang hij kon, tot hij voorgoed vertrok. Dan wuifde hij nog wel met de hand en riep iets grappigs links en rechts, maar dat was zoo maar boven op. Toen hij uit de huizen was, snoot hij zijn neus en zette zijn hoed wat meer over zijn oogen.

De nieuwe onderpastoor kwam uit de stad. Hij vroeg 'Wat bestaat hier zoal op vlaamsch gebied?' Niet veel. Hij vroeg: 'Op

welk standpunt staat de fanfare inzake vlaamsche beweging?’ Dat was eigenlijk niet bepaald. ‘Dus ze hebben geen standpunt,’ zei de onderpastoor. Er had wel altijd een vlaamsch tooneelgezelschap en een vlaamsche turnvereeniging bestaan, maar met het sterven van papa.... ‘Jaja, er bestaat dus eigenlijk niets.’ Daarna vroeg hij hoe de geest was in het klein Seminarie, of er veel priesterroepingen waren, weer minder dan verleden jaar? Het is treurig, treurig dat Mechelen dat niet inziet. Wat er ook van zij, de studentenbond moet al maar eens beginnen met Jozef in Dothan op te voeren dit verlot.

Toen het al zoover was dat er schot zat in de repetities en ze gingen spreken van kostuums huren en plakaten drukken, viel alles opeens in duigen.

Eric kwam van een late herhaling thuis, bonpapa en Philippine waren al slapen gegaan en boven meende hij opeens bonpapa's stok op de plankenvloer te horen tokken. Hij luisterde, maar het hield op. Hij ging beneden zien of daar misschien iemand aan de deur had geklopt. Hij was juist terug op de bovenste traptree toen bonpa de deur

opendeed en iets wilde zeggen, maar niet kon en met de rechterhand naar zijn hart pakte. Hij wankelde in Eric's arm en toen die hem weer naar bed gebracht had zuchtte hij: 'Oscar.' En het was dan dat het vreemde voor het eerst macht kreeg over Eric. Hij liep de trap af, maar keerde zich in den winkel om en liep weer naar boven. Hij stond boven en ijlde weer tot in den winkel, maar snelde weer de trap op. Hij wist alleen nog: bonpapa en Oscar. Hij liep de trap op, hij liep de trap af, weer op en weer af, van de kamerdeur naar de winkeldeur, van de winkeldeur naar de kamerdeur. Hij hijgde, zweette, dan wist hij opeens niets meer dan dat hij hard moest lopen, de trap op, de trap af. Daarvan werd Philippine eindelijk wakker. Zij vond den ouden dokter dood en van haren schrei kwam Eric tot zichzelf. Zij gilte: 'Meneer Oscar' en toen begreep hij dat hij krankzinnig geweest was, nu was hij het dus geweest, maar het was over. Nonkel Oscar kwam aangelopen maar tegen de dood is niets te doen. Eric sidderde nu voor hem, hij moest het eens weten! Maar heel den volgenden dag was hij niet gerust tot hij het 's avonds heel ongedwongen vertelde

hoe hij dus den trap was afgestormd, maar eens beneden had bedacht dat Philippine toch eerst moest geroepen worden. Ik vloog naar boven, maar ik moest niet eens meer kloppen, ze was daar al. ‘Meneer Oscar’ riep ze, maar op dien tijd was ik al bijna bij u, zoo rap ging het.

Dien avond brak hem koorts. Zoodat Josef in Dothan niet kon gespeeld worden: Ruben lag ziek te bed. En de oude dokter die alleen had moeten sterven, moest ook begraven worden zonder uitgeleide van zijn kleinzoon, den eenige voor wien hij zijn leven met wilskracht zoo lang had gerekt.

Nu Eric alleen lag kwam soms het verdriet te boven, maar meestentijds ging hij den gang van zijn gedachten na, of ze niet afweken of op hol sloegen. Aan ieder die hem bezoeken kwam gaf hij bewust het voorbeeld van berusting. Hij was tevreden met den wil van onzen Lieven Heer. Onderwijl dacht hij: waarom zeg ik dit nu? Was het bezoek weg, dan fluisterde hij voor zich heen: ik ben niet tevreden met den wil van Ons Heer. Hij riep Philippine om haar nog eens uit te leggen hoe bliksemsnel hij toch geloopt had en dat het toch nog te laat was.

Hij liet Nonkel Oscar roepen, vertelde hem hetzelfde en vroeg: als ik nu b.v. Philippine niet gewekt had, zouden we dan nog bijtijds bij bonpapa geweest zijn? Nonkel Oscar zei: 'gaat ge u dat nu in den kop steken, met uw getob altijd.' Hij was gerust, nu niemand iets vermoedde van dat op en af loopen. Soms probeerde hij te weenen, om bonpapa. Een nacht ging hij met bloote borst aan 't open venster staan om een zware longontsteking op te doen. Op negen dagen erop of eronder.

Den dag na de begrafenis verschenen 's namiddags opeens Mevrouw Tierens en Lizy op zijn kamer. Ze hadden geroepen en overal geklopt en denkend dat hij ziek alleen in huis lag, waren ze maar zoo onbeschaamd geweest en boven gekomen. Had hij zijn verzorging wel, had hij iets gekregen, wou hij niets hebben, waar zit Philippine toch, was het toch waar dat ze suf en kindsch geworden was van dat pijnlijk voorval, wilde Eric geen tas melk hebben, ge kunt het nu astant vinden, maar wil ik u een tas gaan warm maken. En ze ging, wat druk maar ongedwongen en daar zat Lizy alleen bij het bed met een zak druiven. Een wilde bloedgolf sloeg in Eric's gelaat, zijn oogen welden

vol tranen, hij stak zijn hand uit, hij trok haar tot zich. Zij overviel hem met een kus en weer zat zij op haren stoel, rood en luisterend of mama niet kwam. Hij glimlachte nu en gaf haar een teeken. Zij deed het, zij legde haar schoon kopje naast hem op het fluwijn. Hij sloeg het laken wat over haar, het was of ze naast hem lag. Nu begreep ook zij het en zuchtte beklemd: Ja! Ja, en ze vlijde zich dichter en dieper onder 't deksel, maar de tas melk was daar, pas op. Het was eigenlijk niets geweest, een minuut, of nog niet had het geduurd. En hoe was het toch zoo plots gekomen, in jaren was er geen bijzondere verstandhouding tusschen hen geweest. Des nachts gansch alleen sprak hij tot haar op het kussen.

XV.

Ook dat ging in Leuven over. Hij voelde zich vrij. Hij kocht een oliekop, een ware Jacob, drie lange steenen pijpen, een groote tabakpot, een asschebak, een zakkalender waarin hij op de eerste bladzijde de regelmatige lessuren, op de tweede zijn persoonlijke dagverdeeling schreef. Daar zou hij nooit van afwijken, zelfs niet in den examentijd. Om zeven ure 's avonds boeken toe en zoolang als 't ging nog eerder, natuurlijk. Hij zou wel stilaan zijn deel nemen in het studentenleven, maar eerst moest hij de vrijheid proeven. 's Avonds zat hij in een club te rooken en het was of hij van zijn vroeger leven bevrijd was als van een nachtmerrie. Zijn twijfel aan God, zijn droomen van meisjes, zijn wilde vrees voor krankzinnigheid, zijn beroepskeuze, het was allemaal geleden en voorbij. Hij zag het schoon hoofdje op zijn fluwijn liggen en was niet meer beklemd maar rustig, gelukkig. Hij schoof de club bij het klein bureau, trok jas

en vest uit, wierp zijn kraag ergens, legde zijn voeten op 't bureau en wist niet hoe gek genoeg zitten om te voelen dat hij vrij was. Hij blies door zijn lange steenen pijp en schreef met den kop Eric Verhaeghen in de lucht; de rook volgde de letters. Hij kleeedde zich geheel uit en stond naast het bed voor de spiegelkast. Hij was jong, schoon, krachtig en deed behagelijk zijn spieren sterk werken. Dan keek hij zichzelf lang in de zwarte verstandige oogen. En zoo iemand zou moeten zot worden, allons donc. Hoe kinderachtig was hij geweest.

's Zondags wou Cyriel hem mee naar huis krijgen, maar hij verlangde naar het dorp niet meer. Na een maand schreef Nonkel Oscar dat hij verwonderd was dat zijn neef niet meer verlangde zijn familie terug te zien of naar het graf van papa en bonpapa te gaan bidden, dat hij zich niet interesseerde aan de finantieele schikkingen waarvan toch zijn studies afhingen, noch aan het lot van Philippine. Welnu als zij, levenden en overledenen van de familie niet meer telden, kom dan ten minste eens naar huis voor Philippine, want het gaat niet goed met haar.

Hij ging en Philippine was al veertien

dagen in het Godshuis. Daar was ze nog niet uit bed geweest. Ze lag kindsch te treuren en te weenen en soms vertelde ze slechte klap. Ze had vroeger nog eens deze ziekte gehad, zei ze en toen was haar broer gekomen, die al tien jaar in 't klooster was en hij had gezegd: Philippine ik ga naar de missie. Ik breng dat offer voor u; ik heb vroeger altijd willen gaan, maar stillekens aan den moed verloren, maar nu ga ik. En gij zult genezen, dat zult ge zien. En toen had zij willen meegaan als kloosterzuster, maar meneer den dokter was er fel tegen geweest. Philippine, dat gaat allemaal veel te rap, ge weet niet wat ge begint. Wacht eerst tot ge genezen zijt en hoe geren dat ik u ook zou houden, ge krijgt van mij uwen heelen uitzet voor de Congo, als ge vertrekt, maar ge moet gezond zijn en goed weten wat ge doet. Zoo was ze dan hier gebleven en hoe waren ze nu niet gestraft. Meneer den dokter gansch alleen moeten sterven en zij zelf weer ziek, dezelfde ziekte van vroeger. Haar broer was dood, nu was er niemand om boete te doen voor haar. Opeens zei ze met vuile woorden dat ze veel beter was geweest met een kind te willen. En hier wilden ze haar doen opstaan,

maar ze had lang genoeg gewerkt en daarbij ze was toch verdoemd.

Dat was dus zot zijn, zou mama ook zoo geweest zijn? ‘Ge moet eens naar huis gaan,’ zei ze ‘en de vijfde of zesde tree van den trap opbreken, daar ligt het fortuin van uw moeder.’ ‘Hoe weet ge dat?’ hijgde Eric. ‘Het staat van onder op het blad van de keukentafel,’ zei ze. ‘Als de bank gesprongen is heeft uw grootvader een beetje geld afgegeven en een huis en wat grond verkocht om zich arm te houden. Maar zijn eigenlijk fortuin heeft hij aan uw moeder gegeven. Dat is in zijnen kop gaan spelen en uw moeder is er ook zot van geworden. Uw papa wist er niets van, die is gestorven van puur verdriet. Maar uw nonkel Oscar die weet alles en als ge soms niets moest vinden, dan weet ge nu wie er voor aanspreken. Zeg maar eens: tusschen vijf en zes, van onderaan te tellen, ge zult een gezicht zien. Hij kon van dien trap niet weg. Den eenen keer had hij iets laten vallen, den tweeden keer: Philippineken, ik ben hier den trap aan 't bezien, die zou eens moeten opgeschilderd en gevernist worden. Den derden keer was hij in de

kast onder den trap aan 't kloppen. In mijn dorp staat een kasteel waarvan ze zeggen dat het zwart goed is. Ik heb daar al twee verschillende families weten uitsterven, allemaal zoo zot als een musch. Nu woont er een fransche familie die het voor een appel en een ei gekocht heeft, maar op twee jaar tijd heeft de papa zich opgehangen en de oudste zoon zich te Brussel midden op de straat voor den kop geschoten. Ja, ja,' zei ze, 'ik ben al wat tegengekomen.' Ze tastte aan haar keel die één donkerroode kwabbe was. Haar zuster, ons Eulalie, was daar ook moeten van optrekken. 'Laat mij nu maar slapen, ik heb lang genoeg bij u allemaal gewaakt als ge ziek waart.'

Dien avond had Nonkel Oscar een ernstig gesprek met zijn neef. Bonpapa had dit huis aan zijn nog levende kinderen gegeven, hijzelf was nu van plan het te laten schatten en zijn zusters hun deel er op uit te betalen. 'Hebt gij zoo veel geld?' vroeg Eric. 'Ja, en meer ook.' 'Geluk ermee,' zei Eric. Wat Eric betrof, hij had dus zijn ouders' huis en dat kleine van den notaris en dan nog het liggend geld van bonpapa. Notaris Buysers zou hem wel juist opgeven wat en

hoeveel het was, maar in elk geval met den intrest van het geld en de huur kon hij prinselijk zijn studies doen. Wat zijt ge van zin met het huis?

Eric: 'Den trap opbreken. Tusschen vijf en zes van onderaan tellen.' Hij pinkte eens tegen Nonkel Oscar. Die keek eens weg, kuchte, glimlachte bleekjes, keek Eric dan scherp aan en zei: 'Dus nu tobt ge daar weer over.' 'Waarover,' vroeg Eric. 'Luister eens hier, mijn beste jongen, ik heb u genoeg gewaarschuwd, geloof ik. Ik ondervind dat het genoeg is dat ik u iets zeg om u direct op uw achterste pootjes te zetten. En van geheimdoenerij ben ik niet gediend, verstaat ge dat. Doe met uw huis wat ge wilt, maar als ge in Leuven niet vier jaar lang pistolets met saucisse wilt eten, zou ik u aanraden het huis te verhuren met een bail van drij jaar. Daarna kunt ge nog zien wat ge doet.' Eric zei: 'Dat ben ik ook van zin. Met de huur en den intrest heb ik genoeg, ander geld moet ik niet hebben.'

Wat bedoelt hij met ander geld? Oscar stond bleek en bevend voor hem, maar het temperament der Verhaeghens brak door Eric's bedwang. Hij bedoelde dat Oscar een

gemeene vent was, dat bonpapa hem niet kon uitstaan en dat hij papa den duvel had aangedaan en kom nu nog eens, nog eens he, op dien trap kloppen, lafaard.

‘Kom,’ zei Oscar, ‘wat zegt ge daar? Kom, we gaan samen.’

‘Kom,’ riep Eric, ‘kom, en als ik u niet, zoo groot als ge zijt, met uw valsch gezicht van hier naar daar tegen den muur sla. Ik...’

Hij greep achterwaarts naar den muur. Met een natten handdoek was 't seffens over. Doodmoe, doodmoe vertrok hij naar Leuven. Aan de statie was Cyriel met Mevrouw Tierens en Lizy. Een enkel oogenblik was hij met haar alleen en hij zei dat ze op hem niet moest rekenen.

Wat zeide hij, kind? Had mama dit vijf minuten later gevraagd, dan had Lizy er zeker iets op gevonden, nu sprongen twee tranen te voorschijn, hij zei dat alles af was. Mevrouw Tierens riep: ‘Alles af? Wat was er dan geweest?’ Nog 's avonds sprak zij er haar man over. Dien zou men niet wijs maken dat er niets geweest was. In zijn kabinet ondervroeg hij Lizy wel een half uur. Ze moest hem zeggen wat hij gedaan

had, ze moest het hem beschrijven, vertel het mij het is voor uw goed, kind. Maar er was niets geweest, hij moest het opgeven en nu zou hij het maar zeggen: die jongen zal zot worden.

Daar was Oscar nu ook van overtuigd. Ja, ja, en nog wel wildzot. En wat doet men met een wilden zot? Opsluiten. En wat kan dat per jaar kosten? De huur van één huis, neem zelfs van twee, om veel te rekenen. Intusschen vermeerdert het kapitaaltje toch maar elk jaar met zijn eigen intrest. Het is maar dat ze in een gesticht zoo goed bewaard zijn, b.v. al geen occasie om uit het venster te springen. Dan is men toch ook van de onderhoudskosten af. Een kleinigheid kan dikwijls genoeg zijn om zoo iemand ... enfin een revolver, een koord of in 't water.

XVI.

Eric's rust was weg. Weer stond alles voor hem: zijn troosteloos leven, zijn eenzaamheid, de vloek op zijn geslacht. Hij wierp zich wild in het studentenleven, genootschappen, clubs, vergaderingen, stoeten; maar grillig, vandaag alles, morgen niets. In 't volle vuur van een publiek debat over de vlaamsche kwestie zag hij een dilemma. Indien de krankzinnigheid bij hem erfelijk was, had hij gelijk gehad, maar was ze gevolg van een misdaad, zooals Philippine beweerde, dan had hij beter gedaan met boete te doen, missionaris of trappist te worden, dat was toch zijn droom geweest?

Dries, zijn tegenstander, zei dat hij het debat wilde voortzetten op conditie dat Eric bij de kwestie bleef en zich niet opwond, we zijn onder vrienden. Verschrikt ging Eric zitten. Wat wilde die hebben? De voorzitter gaf Dries gelijk, iedereen bezag Eric vreemd, wat een kurieuze vent. Maar Eric was het of hij zich verraden had, driest sprong hij

recht, hij was inderdaad verstrooid afgeweken. Maar zijn pint was al zoo lang uit, de dorst waarvan eenmaal Hagar en Ismael in de woestijn het fijne geweten hadden en waarvan toch vaststaat dat, indien hij belet te leven, a fortiori ook te debatteeren.... 'Ik zwijg over Noë,' riep hij, 'dat schandaal, maar ik spreek over Esau. Voor een teloor soep pleegde hij in de registers van den burgerlijken stand een bedrog dat hem den dag van heden God weet hoeveel geld en voorwaardelijke jaren zou kosten. Is er dan iets oneerlijks in als ik voorstel mij in 's hemels naam een glas bier te bezorgen, ik verplicht mij daarvoor van avond de vlaamsche kwestie op te lossen.'

Hij dronk er dien avond na het debat, nog wel tien. Het was een schitterende vergadering geworden. Dries is een straffe kop, maar tegen Eric kan hij niet aan. Maar op Dries kunt ge een stad bouwen en van Eric zijt ge nooit zeker. En dat hij zoo geen enkelen kameraad heeft. Iedereen kan goed met hem om, maar niemand die hem eigenlijk kent.

En hij dien niemand eigenlijk kende, sprak dien nacht zijn hart uit tegen Dries,

te Leuven in de Schapenstraat, klokslag half twee. Hij sprak over het dilemma, over zijn eenzaamheid in het college en hier, zijn behoefte aan een grooten vriend. Weet ge wat dat is, moeten zot worden? Dries verwierp dat met veel breede gebaren over de stoep, want zijn tong wou niet te best meer mee. Dries bewees dat iedereen een beetje zot is, als ik alleen ben ben ik ook wat zot en iedereen Eric, iedereen. Maar gij denkt daaraan en wij zwijgen er over. Allee, ziet ge daar aan die deur dat ijzer om de voeten af te vegen. Hewel daar kan ik niet voorbijgaan zonder te griezelen. Dan zie ik altijd een ouden heer met een kalen kop gelijk Prof. Pil uit het eerste verdiep vallen, vlak op dat ijzer, zijn schedel in twee. Is dat niet zot? Er is geen venster boven dat ijzer, ge zoudt nog goed moeten springen om er op te vallen en in het huis woont een jong huwelijk. Eric zei dat hij alle menschen bezag om te zien of men van hunnen doodskop een goeden tabakspot zou kunnen maken. De schedel maar af te zagen. En daarom had hij een echte sympathie voor alle menschen met een breed rond gezicht en hij kwam eens een oud vrouwken tegen met een heel smal

koppeken en die had hij opeens wild gehaat. Hij had er naar omgekeken en hartstochtelijk gewenscht dat ze doodviel. Dries vertelde het grootste verdriet van zijn leven. Toen hij een jaar of acht was, had hij eens in een gracht gespeeld en daarna vogelnesten gezocht. Hij kwam thuis, vuil en met kapotte kleeren en zijn vader zei 'Barakkemanskind'. Nu nog leed hij onder dat woord. Hij had nog altijd het gevoel leelijk te zijn en zich daarom goed te moeten kleeden, anders ziet hij er uit als een barakkeman. Is dat niet zot? En toch kan ik daar niet over. Hebt ge de Sus over zoo'n dingen nog niet bezig gehoord? Een van de beste verstanden, maar als hij dat vertelt zoudt ge zeggen dat hij stapelzot is.

En zoo gingen ze altijd maar verder, ze merkten niet eens dat ze buiten de stad waren en de Heverleesche bosschen naderden. Ze werden nog dronkener van 't praten en Eric vertelde maar altijd meer historiekens om te bewijzen dat zijn angst niet alleen inbeelding was. Voor het eerst in zijn leven vertelde hij zijn geheim, dat op en af de trap loopen en Dries was zoo onder den indruk dat hij vergat wat hij altijd maar had

willen bewijzen en Eric gelijk gaf. ‘Ja, als dat waar was, Eric, dan zijt gij ook....’ Hij schrok zoo van zijn eigen woorden dat hij slaggelings nuchter werd en hij greep Eric's handen en smeekte hem zich geheel te hechten aan ons ideaal, de vlaamsche zaak, zich in de beweging te werpen. Hij had er talent voor en ook den tijd, daar hij zoo gemakkelijk studeerde, en dat zou vanzelf die muizennesten uit zijn hoofd halen.

Eric hoopte nu maar dat Dries zich niets zou herinneren van hun gesprek. Den volgenden avond zocht hij hem op en blijkbaar zocht Dries hem. Geen van beiden dierven ze er over beginnen, ze dronken vlug hun glas leeg en bestelden een ander, alsof ze daarvan moed verwachtten. Eindelijk zette Eric het gesprek in over dien zeever van gisteren-avond en zij bespiedden elkander.

Ze wisten nog dat ze tot aan het kasteel van den Duc geweest waren, maar meer dan ook niet. Toen ze goed bedronken waren zwoeren ze het bierflamingantisme af, beloofden elkander vlaamsche trouw op de strijdposten en Dries zei ontroerd: wij zullen dit land schooner maken!

Het was de tweede nacht dat Eric uitbleef en in dien nacht schreef Martha Claessens hem een brief, nu moest het.

Geachte Heer Verhaeghen,

Indien U dit schrijven verklaart als een poging om uwe aandacht op mij te vestigen, gelieve te overwegen dat eene vrouw, wanneer zij dit zoekt, wel handigere en sympathieker middeltjes weet uit te vinden. Trouwens die mogelijkheid is door dwingende omstandigheden totaal uitgesloten, maar daarover basta.

Ik heb U in verscheidene vergaderingen gehoord en ken ook het oordeel van verschillende medestudenten over u. Allen zijn het er over eens om uwe vele gaven te bewonderen en dat U eene buitengewone kracht kunt worden voor het vlaamsche volk. Daarentegen stelt men vast dat u deze gaven verwaarloost, ze grillig gebruikt en nu ik gezien heb dat U bovendien aan den drank verslaafd is, aarzel ik niet langer u te schrijven.

Mijne ouders waren liberale franskiljons. In de kostschool ben ik flamingante geworden door de domme en fanatieke wijze

waarop het vlaamsch er bestreden werd en door den moed en de degelijkheid mijner vlaamschgezinde gezellinnen. Hier in de stad tracht ik mijn ideaal trouw te blijven en volg daarom van dichtbij uwe beweging.

Sta mij toe u te zeggen hoezeer dit voor mij een ontgoocheling werd. Dezen morgen is u na eene slempartij dronken thuis gekomen, ook dezen nacht blijft u uit, en onder dien indruk schrijf ik u. Is uwe beweging nog niet verder dan dat? Dan staat het met de vlaamsche vrouwenbeweging wel anders.

U hebt ook geen ouders, die over uw gedrag kunnen treuren, maar u hebt een geweten. Indien u een nulliteit was zooals zoovele anderen, zou niemand zich om u bekommeren, doch er gaat van u een invloed uit die schadelijk werkt en de jonge vlaamsche generatie hier te Leuven in haren groei belemmert. U liefhebbert lichtzinnig, u die de leider zijn moest, U op wiens schouders de toekomst van jong Vlaanderen rust.

Natuurlijk is dit niet de eenige reden waarom uwe levenswijze te betreuren is,

maar het is de eenige reden die mij het recht geeft u schriftelijk dit verwijt te doen. Een verwijt? Ik smeed u uwe verantwoordelijkheid te beseffen.

Met beleefde groeten, Martha Claessens.

Eric had dien naam nooit gehoord, geen makker kende hem, ook Dries niet. Toen dacht hij dat het meisje van zijn kosthuis hem misschien kon inlichten. Hij zou een col koopen.

Toevallig kwam de jufvrouw voor, zag hem en riep: Tante. Neen jufvrouw, neen, hij zou haar willen spreken. Het scheen hem toe dat zij aarzelde en maar onwillig achter den toog kwam.

- 'Jufvrouw, ik zou graag een col hebben, maar eerst wou ik u een kleine inlichting vragen. Ik zal rechtuit zeggen waarom. Ik heb daar gisteren een geëxalteerden brief gekregen.'

- 'Noemt u dat geëxalteerd, mijnheer?' Eric bezag haar ontsteld. Het was een lang, mager, bleek meisje, met strenge oogen.

- 'Ik wist niet dat u op de hoogte was

van dien brief, dan zal u ook wel weten wie Martha Claessens is?’

- ‘Dat ben ik, mijnheer.’ Eric zonk in den grond. Ze vroeg of hij een halsboord gevraagd had. Ja, dan zou ze Tante roepen. Haar hieltsjes kaptten kort en rap. En wat een trotsche rug.

XVII.

Eric zat den ganschen avond roerloos in zijn zetel voor zich uit te zien. 's Nachts droomde hij. Zij stond voor hem en glimlachte. 'Gij lomp boerke, zei ze, ge kunt nog niet gemanierd aan den toog staan.' Hij verging van schaamte.

Hij stond op en was iemand anders. Hij ging te laat naar zijn lessen en na de les holde hij naar zijn kamer, soms zonder eten. Daar zat hij met een paar brieven in de hand, te luisteren of ze niet boven kwam. Gewoonlijk moest hij wachten tot tien ure, tot ze slapen ging. Ze vergat wel eens het licht aan te draaien in de gang, maar ze mocht al bijna aan zijn deur op de eerste allee zijn, zoodra zijn klink kraste ging ze weer naar beneden en tek, licht. En dan stond ze altijd met haren rug naar hem, terwijl hij voorbijging met zijn goeden-avond jufvrouw en zijn brieven die hij niet postte. Hij droomde van dien rug en soms in zijn droom zeide ze: voel eens. Dronken zwijmelden zijn handen

langs haren rug, die begon te leven en te bewegen als een slang, maar warm.

Hij kocht veel cols en zoo vernam hij dat Martha's papa gestorven was, haar moeder was voor vier jaar gestorven. Zij was eenig kind en nu bleef ze hier bij haar twee tantes. En flamingant dat ze is, mijnheer, allee te veel, ten minste voor een meisje. Maar bekwaam ook, daar gaat niets van af, buitengewone studies gedaan.

Zijn twee kamers lagen aan den achterkant, hij kon nooit hooren wanneer zij uitging. Maar 's morgens hoorde hij ze beneden komen, dan ging ze naar de mis. Hij ging ook naar de mis en zat achter haar, maar hij was er niet zeker van dat ze hem gezien had. 's Anderendaags ging ze naar een andere kerk, even ver en hij ook. Dan ging ze weer naar de eerste kerk. Hij ook. Daarna ging zij niet meer. Vier dagen hield hij het vol en ging alleen, dan bleef hij weer liever doorslapen. Hij kocht een col en vroeg of jufvrouw Martha misschien ziek was, ik zie ze niet meer in de mis. Uit burgerlijke vrees van ziekte te bekennen zei de tante neen. Neen, absoluut niet.

Hij schreef een studie voor Tijd en Vlijt

omdat ze daar wekelijks kwam, maar toen hij optrad was zij er niet. Hij organiseerde met Dries een volkszang- en voordrachtavond waarop hij uit Gudrun zou voordragen, bezorgde haar en hare tantes een uitnodiging en nog kwam zij niet. De tantes wenschten hem in den winkel geluk met de prachtige ‘declamoese’ en zij ging zonder blik of woord naar de deur toe. Haar rug. Zij wou niet van hem.

Soms werd hij wild. Hij deed of zij in een hoek van de kamer gevluht was waar zij niet meer weg kon, sloop gebukt op haar toe, grijnsde zijn tanden bloot en siste heesch: ‘ik zal u hebben!’ Met een groot tafeltapijt over zijn bloot bovenlijf bootste hij haren gang na, deed nerveus en elegant voor den spiegel, strekte verlangend zijn armen uit zooals zij zou moeten doen of sprong woest op haar toe in den spiegel. Dan weer verwelkomde hij haar aan de deur, trad schichtig vooruit, fluisterde zonder er tevoren ooit aan gedacht te hebben plots iets wellustigs en schaamde zich. Maar juist kwam zij naar boven om slapen te gaan. Hij ging als gewoonlijk aan het sleutelgat zitten en toen zij aan zijn deur was fluisterde

hij het weer. Een enkel oogenblik bleef zij staan, maar eer hij de klink vasthad liep ze alweer beneden en toen zij weer aan de deur was en hij buiten trad met zijn brieven en zijn goeden avond jufvrouw, raapte zij iets op, dat ze waarschijnlijk zoojuist daar verloren had. 'Goeden avond,' zeide zij.

Hij had haar wel eens achterna geloopt om haar aan te spreken maar zich telkens omgekeerd, eer hij haar ingehaald had. Nu deed hij dat niet meer. Wanneer hij alleen was hield hij gesprekken met haar. Hij vertelde zijn geheimen en al wat er vreemds en wellustigs in hem omging. Zij was zoo echt bij hem dat hij haar karakter bestudeerde en liefkreeg, want hij zorgde eerst voor de geestelijke liefde. Maar dan sprak hij over het lichaam. Dat alleen miste hij. Hij dacht: met haar lijk zou ik al genoeg hebben, had ik dat maar. Ik zal haar op mijn kamer eens chloroformeeren, nog beter!

Het was of de waanzin met poozen voor een paar jaren telkens terugkwam, tot het eens de laatste keer zou zijn en hij niet meer van hem zou wijken. Maar de vorige malen had hij het gevoeld als een koorts die opstak; nu voelde hij het niet, hij liet zich gaan.

Vaag dacht hij eraan dat dit weer krankzinnigheid was, maar hij wierp dat als onbelangrijk weg. Wat kon het hem schelen en het verlichtte hem. Neen, hij ging maar zijn gang, zat aan zijn schrijftafel met de vuisten tegen de wangen en sprak met haar fluisterend over haar lichaam, en in welke kleedjes hij haar het liefst zou zien, en waarom. Hij sprak koel en zonder schaamte. Dan weer had hij het gevoel dat de tijd als een rollende vloer onder zijn voeten voortbewoog en hij zich terug in de werkelijkheid plaatste en zich nuchter afvroeg hoe ver het al tusschen hen stond, was hij er van overtuigd dat zij naar hem verlangde, doch streed tegen hare schuchterheid. Getroost sliep hij in.

Zijn verstand werkte verhit, levendiger en sneller dan ooit. Wat hij te leeren had leerde hij op minder tijd dan vroeger en beter. Het haakte zich eigenaardig scherp in hem vast. Een voordracht schrijven duurde den tijd van het schrijven, ze kwamen al meer en meer beroep doen op hem. Cyriel, die de Rechten deed en trachtte zich in alle vereenigingen op te dringen, stond daar gedurig voor een spreekbeurt en Eric aanvaardde altijd.

Zoo ook voor een landdag in Gent. En daar zat zij nu, tusschen Leuvensche jufvrouwen. Hij zag in een flits heel den tekst van zijn voordracht voor zijn oogen: droog! Een vreemde geestdrift doorvloog hem en zoo bleek als de dood stond hij recht toen hem het woord gegeven was. De gezichten begonnen op en neer te golven en bij vlagen verliet hem zijn rede. Zoo sprak hij over de betrekkelijke vruchteloosheid van zoovele jaarlijks gehouden landdagen en hoe hem sedert maanden en jaren de droom beheerschte eenmaal een vergadering van gansch de verantwoordelijke vlaamsche jeugd zoo te hooren toespreken, dat op dat uur en door die woorden de toekomst van Vlaanderen almachtig zou worden beslist. Want wij die hier samenzijn, wij hebben die toekomst van een volk in onze handen en indien wij op dit uur kunnen beziel worden van een geloof in Vlaanderen, zoo sterk als het geloof der heiligen in God, een hoop zoo vurig als die der martelaren op den hemel, een liefde zoo in ons bloed geworteld als de liefde voor onze moeder en de liefde onzer moeder voor ons, dan zullen wij, zoo zeker als gij daar zit, zoo zeker als ik hier sta,

bezeten van een vuur dat ik in mij nooit gekend heb, den vrijheidsdag over Vlaanderen doen dagen. Ben ik de verkorene die dat woord zal spreken? IJdele vraag. Maar ook in de synagogen en de eerste christengemeenschap stonden er op, die zwak, onwetend, en zondig, toch een korte spanne tijds de gave van kennis kregen en de gave des woords. Staat mij dan toe, smee ik, makkers, u zoo toe te spreken, alsof ik ware, wat ik niet ben, alsof dit het laatste was wat mij gegeven is u te zeggen, eer ik nog dezen avond sterf. Zoo sprak hij door, grootsch en hartstochtelijk, over het levensprogram van de vlaamsche jeugd en aan het slot riep hij hen op tot een eed, o geen romantischen riddereed, maar een eed zoo heilig dat mocht er hier iemand zijn die later Vlaanderen wil vergeten, deze sidderend de zaal verlaat eer de handen worden opgestoken, een eed dien we als grijsaards zullen herdenken als hadden we hem gisteren afgelegd, een eed die ons voor heel het leven bindt aan Vlaanderen en wiens moreele kracht ons zal optillen over alle gevaren, over broodroof, vervolging en dood.

Toen hoorde hij de zaal kraken en instor-

ten en terwijl hij naar den stoel zocht waarop hij vroeger, heel lang geleden, gezeten had, werd hij van achter aangegrepen, omhooggestoken en rondgedragen. En nu zag hij haar weer, zij stond recht op haren stoel en wuifde hem toe. Tranen sprongen uit zijn oogen en hij lachte tegen haar.

Terwijl hij haar na de vergadering zocht, stond zij opeens voor hem. Zij wenschte hem van harte geluk, mijnheer Verhaeghen. Heel eenvoudig als ware er niets geweest, vroeg hij samen naar Leuven te reizen, hij moest haar spreken. Maar hoe zou zij van haar groep losgeraken, vroeg ze, en wist zelf de oplossing: familiebezoek. En dan in wachtzaal tweede klas voor den trein van 8 uren en zooveel. In den trein toonde hij haar zijn geschreven voordracht, om te toonen dat alles geïmproviseerd was. Slechts eene passage had hij gebruikt. Hij vertelde hoe zij hem geïnspireerd had. Zij rilde en schoof naar den hoek van de bank. 'Ik ben zoo kouwelijk.' Haar oogen verloren hun kracht, ze werden diep en smeekend. Hij schoof nader, nam hare hand. Hij schoof nog nader, omarmde en kustte haar. Slap lag zij in haar hoeksken. Zijn lippen zochten haren mond,

maar zij weerde ze af: 'op de wang, neen Eric, op de wang.' 'Neen, Martha, op den mond!' 'Op de wang,' zei ze en begon te snikken. Zij liet zich tegen hem aantrekken, zijn hand op haar zijige jurk rusten, ja zij kuste hem op hare beurt vurig. 'Waarom hebt ge zoo tegengewerkt, Martha?' Hoe wist hij dat? 'Ik weet het, en nu weent ge van geluk.' - Neen - Thuis aan de deur van zijn kamer toen zij hem rap in den donker ontglipte, wist hij nog niet waarom zij geweend had. Nog eens greep hij naar haar en zij verzette zich niet.

XVIII.

Maar 's anderendaags was ze bij haren biechtvader geweest en die zou hem alles zeggen waartoe zij niet meer den moed had. Hij wilde van geen biechtvader weten, zeg mij dat zelf, ik weet wat het is: Eric, ik heb u lief. En dan zal hij zeggen: Martha, ik heb u miljoen keeren liever. Weer begint zij te weenen en loopt den trap op.

Hij gaat naar dien biechtvader, ah ik ben blij dat u komt, voor u en voor Martha. Steek een sigaar op. Martha heeft hem al lang over Eric gesproken. Hij weet dat zij hem geschreven heeft en met opzet brutaal en koel. Zij vreesde dat Eric op de slechte baan was en dat kon zij niet lijdzaam aanzien. Daarna heeft zij een dubbelen strijd gestreden, toen zij bemerkte dat Eric haar zocht. Waarom die vreemde terughoudendheid. Hij zal het hem onmiddellijk en zonder omwegen zeggen. Martha heeft geen ouders meer. Haar vader was opziener aan den tram, tuberculeus. Een jaar na hem is de

moeder gestorven nog wel aan vliegende tering. Er waren twee kinderen: Martha en Hubert. Hubert is....

- 'Heb ik dien niet gekend,' vroeg Eric bleek en het kwam uit dat hij Hubert in het college gekend had, dan wist hij hoe Hubert gestorven was. In volle spel tegen een grooten jongen van de Rhetorica geloopt, achterover op het hoofd gevallen. Hij heeft nog drie dagen geleefd. Bon.

Ja, het is een droeve geschiedenis, die de Pater hem moest vertellen. Uw sigaar is vast uit, hier zijn stekskens. Ge kunt al denken wat ik nu ga zeggen: met Martha's gezondheid is het ook niet goed, neen absoluut niet goed, enfin tuberculeus. Zij weet dat zelf. Daarom heeft zij niet gewild dat U haar op den mond kuste. Eric bloost. En nu laat Martha hem vergiffenis vragen omdat zij een avond, een treinreis, zwak geweest is. Zij smeekt hem haar dat te vergeven. Dan zegt de Pater nog vele schoone woorden die Eric niet meer begrijpt. Zeg haar dat het goed is.

Natuurlijk is het goed, want hij wil toch een geslacht gezond maken, zou hij dan aanspannen met een teringlijdster? Gedaan.

En nog vanavond gaat hij naar huis. Hij moest eigenlijk naar huis gaan voor het oudershuis. De kruidenier Caluwaers wou het hebben, maar alleen met huurceel voor negen jaar. Daar zag Eric tegen op; over twee jaar zou hij het huis nodig hebben en wat dan? Caluwaers maakte alles met een lach af: Ge spreekt al van een huis en ge hebt nog geen vrouw. Daarbij Eric is geen mensch om in een dorp te wonen. Gij moet naar de groote stad, gij wordt nog minister.

- 'Ja, minister van Vlaanderen!' Maria Caluwaers beziet Eric stralend en vol ontzag. Hij bloost en zij denkt: hoe bescheiden is hij. Maar hij heeft aan het dokter-spelen gedacht. Dit was de kleine zieke en wat een vrouw nu. De kruidenier zei dat ons Maria Eric ook had hooren spreken in Gent en er heeft een heel artikel over in de gazet gestaan. Ja, die jonge meisjes tegenwoordig, dat is al zoo zot voor 't vlaamsch als de jongens. Meneer Eric, ge moet ons dat huis geven, dat is ook vlaamsche beweging zulle. Ik heb zoo maar elf vlaamsche bewegers, die mij de ooren van den kop eten, ik moet mijn commerce kunnen vergrooten.

Maar het was niet van armoe dat hij ver-

grootte. Zijn vader was boerenknecht, daarna kantonnier geweest. Hij zelf was als kantonnier begonnen en zijn vrouw had gediend in Brussel. Ze hadden eerst een onooglijk bollenwinkeltje gehad en nu ging hij voor den derden keer verhuizen en vergrooten, nu huurde hij een van de grootste en schoonste huizen van 't dorp. Want ze huurden het, Maria smeekte mee, de onderpastoor kwam ten beste spreken voor een groot huishouden, Eric gaf toe.

Wat had Nonkel Oscar daarin te zien, het was of die ruzie met hem zocht. Hij had hem nooit kunnen uitstaan, maar nu was het ruzie zoeken. En tante Josephine was ook al zoo bits. Dacht ze misschien dat een van haar kinderen ook wel ooit dit huis had kunnen gebruiken. Maar als ze dachten dat hij dat bleef aanhooren, hij ging naar dokter Tierens.

's Avonds zat Yvo daar knie aan knie met Lizy en de anderen rond de tafel. Het duurde niet lang of zij schoof naar hem toe of zocht hem en wou fikfakken. Eric kon plots onverklaarbaar vroolijk worden, hij was wel een kop grooter dan Yvo en veel verstandiger en geestiger dan Cyriel. En wat een

schoone jongen, zij weerstond niet aan haren drang naar hem. Sinds eenigen tijd brouwde Yvo de r en dat deed Eric na, ook de fransche woorden. Permiteer dat ik mijzelven presenteer, mijn naam is Eric Verhaeghen. Dan lachte Lizy het luidst en Yvo werd jaloersch als een kater. Intusschen bemerkte Eric toch dat Mevrouw Tierens Lizy liever bij Yvo dan bij hem zag, maar Lizy liet hem niet los. Ten einde raad zocht zij hem op in den donker, ze wou weten waarom hij dat zoo plots gezegd had aan de statie en ze begon te weenen. Wat had zij dan misdaan, hij moest dat zeggen, dan was alles goed. Nu hij ging nadenken vond hij geen reden. Hij had toen gedacht dat hij nooit mocht trouwen, maar sindsdien had hij Martha gezocht en nu het met haar toch niet ging, wat had hij eigenlijk tegen Lizy. Hier drong zich het warme lichaam, het eenige dat hij in Leuven miste, smachtend tegen hem aan. Hij fluisterde dat hij er spijt over had. Het begon met een kus in de inrijpoort. Daarboven hadden zij vroeger dokter gespeeld en de drift die toen nog jong sluimerde, beoedelde hen nu.

XIX.

Hijgend en beklemd zijn, onkuische verbeeldingen en elkander jachtig zoeken. 's Nachts stil worden en dan liggen tobben omdat hij niet weet wat liefde is, hij kent alleen dierlijk begeeren. Al wat hij over deze dingen gehoord en gelezen heeft, stelde hem liefde voor als iets hoogers, waar de zinnen zoo maar toevallig mee gemoeid worden. De omgang van man en vrouw is geheiligd door het sacrament, heeft hij geleerd. En hij denkt dat anderen eerst op het karakter en de deugden van een vrouw verliefd worden en dan er eindelijk kunnen toe besluiten het zinnelijke erbij te aanvaarden, maar ik, ik ben niets dan een beest, mij is het om 't even wie.... Hij gaat voor zijn bed zitten bidden met een hart vol zonde, zonder berouw en vol begeeren naar ander kwaad. Om God te bewijzen hoezeer hij zijn hulp noodig heeft, fluistert hij wellustig wat onkuischheid hij allemaal zou willen bedrijven. Hij gruwelt voor zichzelf, het is toch zeker

dat hij moet zot worden, ofwel: hij zet de rechterhand tegen de slaap, haalt den haan over. Er is iets duivelsch in zijn lach, wanhoop.

Dat duurt een week. Elken dag zoekt hij Lizy en zij hem, in het donker van de poort, op een eenzaam wegsken, driemaal in het koren. Er is niets ernstigs tusschen hen, over trouwen en toekomst wordt niet gesproken, hitsigheid alleen jaagt hen tot elkaar en zij houden hun samenkomsten angstig geheim. Eric kan niet meer nadenken, hij voelt zich ondergaan. Er zal van zijn leven niets terecht komen.

Roothoof-Verhaeghen sterft uit in een jongen krankzinnige.

Dan eindigt het onverwacht door een ruzie. Yvo moet iets bemerkt hebben, hij verwittigt mama. Mama verwittigt mevrouw Tierens, mevrouw verwittigt dokter Tierens. Dokter Tierens verwittigt dokter Verhaeghen, hij zal Eric eenvoudig buiten stampen. Dokter Verhaeghen neemt er zijn neef eens goed tusschen. Over 'dat hierover loopen'. Dat Cyriel niet de beste kameraad is en dan die Lizy, zoo'n jongenszot. Het een woord brengt het ander mee. Eric heeft het over zijn nullen van neven en als Oscar beweert

dat Cyriel een arrivist is wien het geen ernst is met de vlaamsche beweging en daarbij in rhetorica had hij gezegd dat hij ging priester worden, omdat de professors dan vriendelijker zijn, zegt Eric: ‘wat een zelfportret.’

- ‘Wablief?’

- ‘Niets.’

- ‘En die nullen, geniale neef, zijn kinderen, zullen het wel stellen met een heel simpel talent. Er zijn er die er te veel hebben en dat loopt nogal dikwijls mis.’

Kon hij hem nu eens een dwaasheid laten doen. Hij insinueert over Adelaïde en Ernest, altijd maar duidelijker, spiedend of Eric niet opvliegt, gereed tot afweer en toch bang; maar er is zooveel aan gelegen. Ja ja, die genieën, hij heeft er gekend die er lang tegen gevochten hebben, maar bezwijken moeten ze toch. Een kogeltje of een koord is altijd het laatste.

Eric staat op, van nu af heeft hij geen familie meer, hier komt hij nooit meer binnen. Eer hij naar de statie gaat, loopt hij tot bij Caluwaers. Er is een conditie aan het huren: tijdens de vacaties moet hij die twee voorkamers op het tweede kunnen hebben.

Hij had willen zuiver blijven voor de vrouw die zijn verkorene zou worden, maar hij was de controle over zijn wil kwijt geraakt. Dat was het begin. Al eenige malen had hij ook dien over zijn verstand verloren. Hij was nu drie-en-twintig jaar, hoe oud was mama toen ze stierf? Rond dezen leeftijd moest het ook bij haar begonnen zijn. Zij moest ook gedacht hebben: ik kom het nog te boven, ook eerst getwijfeld of zij wel abnormaal was. Zou hij haren nutteloozen strijd herbeginnen? Waartoe? Voor een huwelijk dat hij niet meer zuiver kon aangaan en waartoe hij niet geschikt was, want liefde kende hij, driftig dier, niet. En een huwelijk zonder liefde, ge leest overal hoe dat afloopt. Was dat niet verstandig geredeneerd? Het verstandigste voor hem is zot worden. Hij lacht omdat hij nog slim genoeg is om precies zot te worden zoals hij dat wil, want hij heeft zoo waar alweer een plan.

XX.

Alles slaat hem tenslotte toch mee. Nu spreekt Martha hem zelf aan, ze klopt om de deur even open te zetten, ze heeft daar een speldje met een parel op, verloren. ‘Meneer Eric,’ smeekt ze, ‘ga weer elken morgen naar de mis.’ Ja dat zal hij doen op voorwaarde dat zij nu wat binnen komt, de tantes slapen toch al. Zij blijft binnen aan de deur staan en daar vertelt hij dat hij haar raad moest vragen. Hij heeft vroeger zoo halvelings kennis gehad, maar toen vernam hij dat de grootvader van het meisje zot geworden is en haar moeder ook. Hij heeft het afgemaakt, maar nu zou hij terug willen gaan. Zij grijpt verschrikt naar haar hart. Doe dat toch niet. Hij wordt nog sluwer. Dat meisje heeft een broer, veronderstel nu eens dat die voor u kwam en zei: we zijn allebei ziek. Martha vindt dat dit niets met zijn geval te maken heeft, maar jawel, Martha, de zaak is dat hij het meisje kent, er van kleinsaf mee gespeeld heeft, nooit iets zonderlings

bemerkt heeft en daardoor maar geen angst kan hebben voor krankzinnigheid. Martha wil hem in elk geval voor het gevaar behoeden zijn leven zoo te zien ineenbreken en verbergt haren afschuw voor krankzinnigheid niet. Zij huivert alleen door er aan te denken. Ziezo, triomfeert Eric inwendig, een zot zijt ge nog niet te slim af. 'Waarom bezieet u mij zoo?' Hij: 'omdat gij nu van mij moet houden.' Hij weert haar smeekend en afwerend uitgestoken witte handjes. Hij neemt haar in zijn armen. Hij kust haar. Als zij niet van hem houdt zal hij naar die andere gaan en ongelukkig worden en gaat hij niet tot die andere, dan wordt hij slecht. Op haar schouder glimlacht hij sluw en vertwijfeld, voelt dat zij krachteloos wordt in zijn armen en zoekt het vergift van haren mond tot op haar tanden.

Zoo de dood zoeken is toch geen kwaad, denkt hij. En zij: ik heb mijn tantes en vriendinnen gekust, men wordt van één kus niet ziek en zonde is het niet geweest. En wat een edele taak voor haar dien jongen recht te houden. Nog twee jaar, dan zal zij er niet meer zijn, dan zal hij zijn studies af hebben, door haren invloed dat meisje ver-

geten zijn en een normale keuze doen. O God, zie hier haar broos leven, zij offert het voor hem op.

Zij stelt weer haren biechtvader op de hoogte. Die vindt het een gevaarlijk spel, voor zijne gezondheid en voor hun geweten. Hij raadt het af. Zoolang de verhouding echter niet zondig wordt kan hij niets verbieden, maar voorzichtig, kind.

En zij is voorzichtig. Zij verkrijgt van de tantes dat Eric bij hen nu en dan den avond mag komen doorbrengen. Die twee maken voortdurend ruzie. Ze gaan bij twee verschillende onderpastoors van hun parochie te biechten en de een kan den biechtvader van de ander niet uitstaan. Ze tergen er elkaar geniepig mee, dat Meneer Vercruysse niet kan zingen of preeken en Meneer Verachtert zijn mis rap en ongodsdienstig doet. Onder het 'dominus vobiscum' kijkt hij altijd nieuwsgierig in de kerk. Als de oudste wat lang lacht krijgt ze een zenuwcrisis en kan niet meer ophouden. Ze leggen haar dan op een langen stoel en bestrijken haar voorhoofd met water en azijn, terwijl haar buik blijft op en neer schokken van den lach en de tranen uit haar oogen rollen. Ik sterf,

kermt ze. Eric en Martha spreken over vlaamsche beweging, maar doorgaans zoekt hij een voorwendsel om haar op zijn kamer te krijgen. Dat dulden de tantes wel, maar de oudste houdt er toch aan Mijnheer te verwittigen. Zij hebben natuurlijk volle vertrouwen in hem, want het is nooit gebeurd dat een jufvrouw in hun huis bij een student op de kamer kwam, neen mijnheer Eric, nooit, en nu laten ze het toe voor Martha en waarom Mijnheer? Ze zal hem zeggen Mijnheer, luister, de papa van Martha... Maar Eric wist alles, en ze konden volkomen gerust zijn. Maar er gaat geen dag voorbij zonder kus, geen week zonder den doodelijken. Dan is zij ongerust, hij gerust. Kiemt nu, bacillen! Hij graast met zijn lippen op het boek dat zij gelezen heeft.

Allengerhand wordt hij kalmer en zij dankt het aan haren invloed. Elken dag offert zij haar leven op en het wordt elken dag een zwaarder offer. Zij begint zich in te beelden dat zij beter wordt, zij zou zoo graag gezond willen worden voor hem, zegt zij. Dan weer beklagt zij hem omdat hij zoo weinig aan haar heeft, misschien word ik toch nog gezond. Zij geeft zelf het antwoord

met haren drogen hoest. Soms komt zij heel dicht tegen hem aanzitten, legt een arm rond zijn schouder, draait zijn gelaat naar zich toe. ‘Mijn jongske, braaf geweest vandaag, ja?’ maar schuift dan energiek en zenuwachtig wat op afstand. Hij weet niet hoe zij naar hem verlangt, maar zij wil zuiver blijven. Eens zegt zij dat zij eigenlijk een hartstochtelijke natuur heeft en altijd graag vertroeteld en gestreeld werd. Een woeste teederheid maakt haar week. Toch werpt zij zich niet in zijn armen, toch weert zij zijn handen, maar haar krachtig opeengebeten tanden laat zij kussen. ‘Als ik dood ben, Eric, kreunt ze, moogt ge mij heel naakt zien, dan is het geen zonde meer. Wilt ge mijn lijveke dan ook aanraken?’ Nu snikt ze en er is iets dat Eric letterlijk optilt en hem voor haar op de knieën werpt. ‘Gij mijn heilige en ik heb dood en zonde bij u gezocht.’

Maar nu vinden de tantes toch dat het daar op die kamer wat te lang duurt en veel te stil is. Martha iets zeggen durven ze niet, want ze ziet er met den dag slechter uit. Ze geraken het natuurlijk niet eens over wat ze moeten doen en weenen dan tegen een op;

twee vrouwen alleen zijn toch zoo hulpeloos. Leefde Charel, een oude rentenier van tegenover de deur, nog maar. Wat missen ze toch aan Charel en ze weenden nog wat harder over Charel. Tegen den zin van de oudste ging de jongste Martha's biechtvader opzoeken, maar die was van geen kwezel-praat gediend, verzekerde dat ze gerust mochten zijn, hij mocht hen gelukwenschen met zoo'n braaf nichtje, maar in elk geval hij zou er haar over spreken. Ze vroegen alle twee raad in den biechtstoel en meneer Vercruysse raadde Martha in een sanatorium te doen en meneer Verachtert Eric de huur op te zeggen. Daar streden ze over, bewezen elkaar dat hun biechtvader een stomme raad gegeven had, deden niets van wat hun gezegd was en tegen den zin van de jongste schreef de oudste naar het adres van Eric's koffer.

XXI.

Maar wat ging Oscar nog een reis naar Leuven doen voor dien zotten bullebak van zijn broer. Al wat hij deed was Cyriel aanspreken of die misschien niet wist wat Eric weer aan de hand had. Ze waren hem komen vertellen dat het in het kosthuis niet pluis was. Hij sprak natuurlijk in vertrouwen; wou Cyriel niet eens discreet stolesteeren? Yvo kon hij daar niet mee gelasten, ge weet die kunnen elkaar niet uitstaan. Die spreken mekaar zelfs niet aan. Cyriel was opgezet met de boodschap. Dadelijk wisten Dries en Thuur Dirckx, naast wie Cyriel zich zoowat als studentenleider trachtte op te dringen, dat er met Eric iets ergs moest aan den gang zijn. Dju! zei Dries, hij hield Eric sedert dien fameuzen nacht nochtans in 't oog. Thuur werd wat bleek. Hij was de theoreticus, de studax, pessimist en wat zonderling, die niet kon wennen aan de werkelijkheid van het leven. Hij ging plots af op dien hij hebben moest en zijn vraag

was: is het waar? Is dat waar dat Louis Eekels getrouwd is met de dochter van een rijken franskiljon en thuis Fransch spreekt? Is dat waar dat bij Cobben in Antwerpen op zijn deurplaat 'avocat' staat? Ja Thuur. Dan verbleekte Thuur alsof men hem gezegd had dat zijn moeder gestorven was, en ging.

Thuur nam zich voor te weten te komen wat er met Eric gaande was en hij wist het al den eersten avond toen hij stommelings door den winkel stapte, de trap op ging, en de deur open deed zonder kloppen. Daar zaten ze. Eric wou de spreekbeurt niet houden, maar toen knikte zij eens en lachte tegen hem, zou Thuur dat niet gezien hebben, waarom hing daar anders een spiegel. Op haar knikken had Eric dan ja gezegd. Ja, hij zou het doen.

'Dju,' zei Dries, 'die heeft de tering, ze heeft met mijn zuster te Waver gestudeerd.' Wat Eric hem toevertrouwd had flitste door zijn gedachten; hij bewaarde zijn geheim, maar Cyriel sprak het met leedvermaak uit: 'hij zal geen andere kunnen krijgen, hier en daarom.'

Een schoonen namiddag in volle examens

en in volle stad stak Thuur somber de straat over recht naar Eric toe. Hij had lang over het mysterie gedubd, maar nu had hij het gevonden. 'Is dat waar,' vroeg hij, 'dat gij uit wanhoop bij dat meisje gegaan zijt om zelf ziek te worden?'

Eric stond stil, zag hem sprakeloos met wilde oogen aan en ging verder.

Dries liet hij spreken. Die had alles voorbereid en zich deftig in een club gezet in plaats van recht te staan of te paard op een stoel te zitten. Dries haalde al zijn tact en zijn hart op. Hoe gevaarlijk Eric, hoe gevaarlijk. Daar Eric niets zei, gaf hij zelf de replieken waarop hij zich voorbereid had en hij zou het nu maar eens zeggen, ge hebt in heel Leuven geenen vriend zooals ik en jongen lief moest er aan u 't minste miskomen, ik zou schreeuwen gelijk een klein kind. En nu hij toch met groote woorden bezig was, het is hier geen kwestie van Thuur peinst of Dries zegt, het is uw volk dat u roept en u dat verbiedt. 'Ik geloof,' zei Dries, 'dat ge in mijn houding wel een lijn ziet. Ik heb u altijd vooruitgestooten; waar gij voor den dag komt zal ik altijd achteruitgaan en plaats voor u maken. Thuur, Dries of

Eric dat is mij eender: the right man on the right place. Gij moet de man van ons generatie zijn. Ik droom ik van ne Rodenbach,' riep Dries vol vuur.

Vuur, geestdrift, idealisme en een vriendschap zoo nobel, het kon Eric's hart niet meer bereiken.

Toen volgde slag op slag. Opeens stond Nonkel Oscar daar. Voor een banale geschiedenis zou hij zich na al het voorgevallene niet meer geïnteresseerd hebben, maar nu had zijn duurzame neef zichzelf toch overtroffen. Een arme teringlijdster het hoofd op hol brengen, schaamt ge u niet, schoelie dat ge daar zit. Hij stond voor Eric te trillen van woede. Durft ge mij niet eens aanzien, schurk, verdomme. En Eric dierf wel, maar het was Oscar die in die krankzinnige oogen niet zien dierf, en wat bedremmeld stond. Daarvoor was hij expres gekomen om hem dat eens te zeggen, om dat pak van zijn hart te werpen. Hij was nooit goed genoeg geweest voor hen allemaal, maar voor zoo iets had hij zeker te weinig verstand, dat vond hij, in plat Vlaamsch, schoelie streken, dat doet Oscar Verhaeghen

niet en als 't God belieft ook zijn kinderen niet, liever breekt hij ze een voor een den nek.

Dit is nu weer het temperament der Verhaeghen's, ook bij hem zit het er in. Hij spreekt van bonpapa en van papa, ze hooren hem, ze zullen hem ten minste niet verwijten dat hij hier niet gesproken heeft. Ik schaam mij dood eer ik hier het huis uit ben, ik heb niet eens durven zeggen wie ik ben.

Nu staat hij aan de deur en bezint zich, komt terug, staat midden in de kamer, spreekt traag en doordringend: 'Als ikzoo'n ploertenstreek uitgehaald had he.... Gij hebt natuurlijk oneindig veel meer verstand dan ik, dat weten we en dat zal nog blijken. Maar als ik zoo'n ploertenstreek uitgehaald had, dan ging ik van hier naar den winkel en ik kocht een revolver, verstaat ge dat?...'

Als hij weg is denkt Eric dat hij absoluut een revolver noodig heeft. Hij gaat er een koopen.

Juist stond hij er mee gereed naar de deur en nu is het Martha! Dat moest er nog bijkomen, lachte hij, dat ik u omver schoot. Ze vraagt verschrikt of hij dan al iets weet, maar neen, wat zou hij weten. 'Och, was mij dat verschrikken, jongske toch.' En nu moet

ze hem iets vertellen. Luister. Ze komt van Pater Hyacinth. Maar zeg, Eric, dien revolver, dat hebben alle studenten toch he? Ja, dat hebben alle studenten en hij had den zijne of thuis laten liggen of verloren gelegd, en nu had hij een nieuwen gekocht; hij kwam er juist mee thuis. Nu goed dan, luister, zij komt van Pater Hyacinth en die redeneert zoo: Ge houdt van Eric en hij van u. Oh dat heeft haar zoo goed gedaan, ik heb onderweg anders niets gezegd dan dat: ge houdt van Eric en hij van u. Zeg, hij is toch niet geladen, he? Hij is wel geladen, maar hij zegt neen. Toe leg hem weg, anders kan ik niet vertellen. Hij legt hem weg.

Ge houdt van Eric en hij van u. Bon! Très, très, très bon! Maar, zegt hij, van in het begin hebt ge vastgesteld: er kan niets van komen. Och, ge moest gezien hebben hoe hij toen ging staan, zoo, met zijn handen in zijn heupen: Maar sapperdepitjes, als ik nu eens zeg dat ik dat betwijfel. Jongen toch, zij vergeet het nooit, zij begon te weenen van geluk. Hij zegt zoo: Hier zegt hij, hier in Leuven, geneest ge niet, dat zien we, dat weten we. Maar wie zegt mij dat ge in een sanatorium niet kunt genezen? En hij heeft

dan verteld, wel twintig gevallen die hij gekend had, erger dan het hare en die genezen zijn, goed genezen, getrouwde mensen, een kozijn van hem, een werkende mensch met zeven kinderen, en die heeft maar één long.

Maar ze gaat niet naar het sanatorium. Neen, ze zou ongerust zijn over hem, hij zou misschien niet braaf blijven of.... die andere.... en in de twee gevallen zou zij hem verliezen. Als zij zou gaan, zou het alleen om zijnentwil zijn en om zijnentwil blijft zij nu ook.

Hij belooft haar dat hij braaf zal blijven. Daarvoor was zij gekomen, voor die belofte. Die neemt zij nu mee. En de gedachte aan hem. En grenzeloos vertrouwen op onze lieven-Heerke. En een energie om bergen te verzetten. Zij maakt twee wit-glazuren vuistjes: ik wil gezond worden!

En nu moeten ze Eric gaan gerust laten. Morgen vertrekt zij, dan heeft niemand geen zaaks meer met die kamer of met hem. Dat ze dan ook wegblijven. Weer staat hij daar met dien revolver als zij komt afscheid nemen, maar hij foefelt hem rap weg, zoent een laatste maal haar tanden, zuigt dorstig aan haren mond.

XXII.

Geen week later komt het telegram dat zij zwaar ziek is. De twee tantes schreeuwen het huis dooreen. Zoo ging het met Richard haar papa, ook: op drie weken dood, een specie van vliegende tering.

En dan een brief. Mijneer Ernest, Bij deze koom ik u te laten weten alsdat wij er nu een tijd in woenen en het staat ons alemaal wel aan. Welligt hebt gij bots ook fekantie, ten minste ons klein mannen wel en daarom deel ik U mede alsdat de kamers al lang gereed zijn en wij maken geen complemente dog Gij zult welgekoomen zijn Koomt maar af en Welkom op voorhant. Caluwaers, Louis.

Het telegram heeft Eric op een goede gedachte gebracht: druiven sturen. Hij gaat ze eiken dag in den winkel halen, laat ze inpakken en brengt ze naar de statie, afzender Eric Verhaeghen. Wanneer zijn examens voorbij zijn, heeft hij niets anders meer te doen dan dat. Dat, naar de mis gaan en het

geschrei aanhooren van de tantes, die om de beurt hun hart komen luchten en ondertusschen bewijzen dat meneer Vercruysse goed geraten had; nu had Martha ten minste haar verzorging; of dat hij stom geraten had; nu moest Martha zoo ver van hier liggen sterven.

En eindelijk toen zij zelf dan ook gelooven kon dat ze sterven ging en Eric's bezoek niet meer vreesde omdat haar ziek zijn hem zou ontmoedigd hebben, eindelijk vroeg zij zelf naar hem, maar toen hij aankwam was zij al dood. Zij was het niet, een doodskop lag op het kussen. En het lichaam dat hij had moeten streelen was niets meer dan een geraamte onder het laken.

‘Ik ben haar verloofde,’ zei hij tot de zuster en gaf haar zijn dooske druiven. ‘Meneer is u soms niet van W....?’ vroeg ze. ‘Neen.’ ‘Oh pardon, u lijkt zoo sprekend op den zoon van een apotheker van W.’ - ‘Oh ja dat ben ik.’ - Ziet ge wel. En ik ben de oudste dochter van Caluwaers, die nu in uw huis woont.’ En of hij naar huis ging, en of hij de groeten wou doen, en hoe is het met dokter Tierens, die had haar nog genezen. Maar het

was Eric allemaal te druk. Zelfs de tantes waren geërgerd over zijn koelheid, maar de zuster zei dat zijn grootvader en zijn moeder ook niet dingetjes geweest waren en ze wees op den witten band aan haar voorhoofd. God den Heere, wat reisden die verschrikt naar huis, ze vergaten Martha bijna. Eric was al weer vertrokken toen ze daar kwamen, hij had maar zijn revolver gehaald, was kalm en star naar de statie gegaan en naar W.... gereisd, naar Caluwaers, Louis. ‘Allee, meneer Eric, welkom zulle! En gade gij nu met ons uit den grooten pot eten of hoe gade gij dat doen? Uit den grooten pot, hewel daar zulde gij vet van worden en mij dunkt dat ge 't wat vandoen hebt, studeerde gij niet te veel?’

Dat zei Caluwaers met opzet. Heel het dorp wist al dat Eric ziek was. Hij moest met de dochter uit zijn kosthuis gevrijd hebben en die heeft de tering. En nu zaagt ge 't goed genoeg, hij blijft daar op die twee kamers zitten en komt niet buiten. Hij moet er danig verdriet in maken, volgens dat ze zeggen, en we weten allemaal goed genoeg, de familie.... Dat loopt niet goed af. Jufvrouw Van Aelst heeft al hooren zeggen

dat het allemaal een straf is en dat dat huis moet uitsterven, want Philippine, die moet op haar doodsbed gesproken hebben. Die moet, volgens dat ze zeggen, de plaats geweest hebben waar de notaris zijn fortuin verstoep had om het niet in de failliet van zijn bank te moeten steken. En 't is eigenlijk dat wat in zijnen kop is gaan spelen. Wie had nu zoo iets gepeinsd, die oude notaris, de eerlijkheid zelf. Jufvrouw Van Aelst heeft eens in een boek gelezen dat een slechte schrijver, die zich op zijn sterfbed bekeerd had, zoolang in 't vagevuur moet branden als er een enkel van zijn slechte boeken op de wereld bestaat en ze zegt: zoo kan dat gemakkelijk in dees geval hetzelfde zijn: dat die familie zal boeten zoolang als er een mensch armoe lijdt door 't geld dat de notaris achtergehouden heeft. En wat zou er scheef zitten tusschen Eric en den dokter?

‘Klap,’ zegt Caluwaers, ‘achterklap.’ Hij zal haar eens zeggen hoe lang ge voor kwaadsprekerij moet branden. Ze denkt zeker toch niet dat hij zal zwijgen voor dat half pond rijst en dat vierdeel suiker, dat zijn kinderen nog moeten brengen en die krijgen dan nog

geenen cent. En den brief van zijn dochter, zuster Ismelda, dat zij Eric ontmoet heeft, dat hij neen antwoordde en zij toen dacht aan den notaris Roothoofst en wat een gedacht toch van met zoo'n meisje kennis te maken, dien brief verbrandt hij. Maar zijn dochter Maria zou wel kunnen schreien van compassie: zijn lief is gestorven, ach wat is hij toch triestig.

Zij is ook in den meisjesbond, daar spreekt Cyriel. En alleen de manier waarop hij begint: hij is geen redenaar zooals onze held van Gent, maar die houdt zich tegenwoordig koes op zijn kamer en laat ons de vacantie vergallen met ernstig werk, dat alleen vindt zij zoo hatelijk en ze kan mis zijn, maar ze voelde de afgunst. Hij weet toch waarom Eric zoo stil is. En waarom spreekt hij over Eric en niet over Yvo. Doet die soms iets? Ja, naar Brussel reizen met Lizy, zeggen ze. In de eerste haltstatie kruipen ze al bijeen in tweede klas. Hij heeft dan een kaartje genomen tot daar en wacht er op den volgenden trein, den haren, en schampavie zijn ze naar Brussel. En ondertusschen probeert Lizy toch maar bij Eric te geraken. Gisteren middag bracht ze nog een cahier;

van Cyriel zei ze. Eric nam het niet eens mee naar zijn kamer, hij liet het op de schouw liggen en zij had er eens in gebladerd. Het was een cahier van haar, met allerlei citaten, flauwe pensionaatzeever.

Zij doet Eric's kamer. Dan snuffelt ze wel eens, maar waar steekt hij toch zijn papieren, wat mag hij zoo den heelen dag doen? De hof staat vol bloemen, rozen en dahlia's. Zij zet drie, vier ruikers in huis, vraagt moeder of ze den overschot niet op zijn kamer zou zetten en ze wordt verlegen. Ge moet hem om tien uur altijd een tas melk dragen, zegt Caluwaers. En naar binnen gaan en dat venster opensmijten. Wacht eens. Hij gaat zelf naar boven. Zoo gaat het er hier, meneer de student, doe ze niet toe, zulle. En nu drinkte die tas uit, ik moet ze meenemen, ons Maria is aan 't afwasschen. Hij wil gedooime wel eens zien of hij van hem geene goeie zal maken.

Heel het gezin spreekt over niets anders, hoe hij van den noen gegeten heeft en die prinseskens smaakten hem, dat zaagt ge. Maria die meest de keuken doet spreekt van morgen eens tomatten te geven en Caluwaers heeft vrouw en kinderen tegen omdat

hij altijd maar van spinazie raast: Spinazie is bloed. Maar hij ziet toch dat Eric er bijna niet aankomt. Is er dan eindelijk eens spinazie, dan vliegt hij op de kom af, nu zal hij Eric eens bedienen. En hij vertelt voor den honderdsten keer dat hij als klein kind de een ziekte op de ander gehad heeft en maar het vel over de beenen meer was en toen ging zijn moeder zaliger hem laten overlezen bij de paters van Bornhem en als 't gedaan was zei de pater tegen zijn moeder: Vrouwke, zegt hem, luister nu wat ge doet. Ge wast dat kind alle dagen, zegt hem, met water en daar een handvol zout in. En dan vooral vrouwke, zegt hem, spinazie. Geef het liever geen patatten, zegt hem, als 't maar spinazie eet. Spinazie is bloed.

En toch bekommt Eric niet. Hij ziet Maria niet eens blozen als ze melk of bloemen brengt. Hij is gehoorzaam, glimlacht altijd, is beleefd. Hij heeft niets meer te doen dan te wachten, het einde komt nu. Den revolver heeft hij niet meer nodig, hij kan normaal sterven. Dat stelt hij zich voor. Papa zei dat hij zou beproeven te glimlachen in den dood en 't was hem toch niet gelukt. Maar hij zal glimlachen. Hij zal zich ook voorbe-

reiden door het gebed. Na de eerste bloed-spuwing zal hij een priester uit Brussel vragen en alles biechten. Sinds lang weet hij niet meer of hij nog wel gelooft, maar waarom zou hij nu niet gelooven en bidden. Soms gaat hij op zijn bed liggen, de handen gevouwd en glimlachend. Dan staat hij op om zijn testament te maken maar gaat in den zetel zitten en schrijft niet. Hij doet niets. Dat is het einde.

XXIII.

Maar ook het einde van de vakantie. En op een avond dat zij met moeder en vader alleen in de keuken zit, begint Maria zoo waar te weenen. Nu zit die sukkelaar daar al twee maanden en niemand die naar hem gevraagd heeft. Allee zegt Caluwaers ontroerd, gij flauwe Jo. En is de onderpastoor niet bij hem geweest? Zij zegt niet dat zij dat zelf gevraagd had en wat hij daarna had gezegd, dat het wel slijten zou, dat hij zoo een specie van wilsverlamming heeft.

Cyriel en Yvo zijn weer naar Leuven vertrokken. Eric blijft zitten en het volk praat weer. Hij is zot, eigenlijk niet zot maar onnoozel en Caluwaers, ja, wat kan die ertegen doen zoolang hij niets misdoet en het is toch altijd zijn huisbaas.

Nu komen ze af, eerst de onderpastoor. Eric zegt dat hij nog al den tijd heeft. Dan tante Josephine. Hij zegt dat ze hem moeten gerust laten. Als ze hem komen tergen zal hij ze vastpakken en den trap afsmijten. Hij

gaat met haar tot aan de trap en zij kijkt bang om. Daar is mevrouw Tierens ook al. Zijn rust is weg. En dan jufvrouw Van Aelst. Hij heeft al den tijd. Terwijl zij teemerig raast voelt hij zich wild worden, vreemd vriendelijk laat hij haar buiten, springt naar zijn revolver, vloekt dat het kraakt, gesticuleert wild met het wapen, schrikt van een knal. De kogel zit boven de deur in den muur. Gillend loopt de kwezel naar Oscar, Caluwaers stormt naar boven en daar staat Eric beschaamd en verschrikt. Hij had zijn revolver willen ontladen.

Ja maar, daar staat ook Oscar, die al het gesticht kent waar het per jaar inderdaad niet meer kost dan het huurgeld van Caluwaers en men is er heel goed. Bij Brussel is er ook iets, maar veel duurder, daar heeft ieder zijn salonnetje, nuttelooze luxe.

- 'Is het nu genoeg, vriendje, is het nu ver genoeg met u, ja?'

Eric vraagt den kruidenier wat voor iemand dat is, die daar? Ha, zoo, meneer kent mij niet, wel hij is iemand met wie hij nog zal af te rekenen hebben. Gelukkig voor Eric dat hij antwoordde: ik dacht dat U de broer van mijn vader was, want Caluwaers

was juist aan 't twijfelen of het volk toch geen gelijk had. Maar als het nu zoo staat en als die door zijn familie verlaten jongen hem vraagt of hij dien vent alleen kan aan de deur zetten, ja gedooime dat kan hij, wil meneer den dokter asteblijf cito de deur uitgaan, wat streken zijn mij dat nu gedooime. 'Wacht,' roept Eric, en vliegt de trappen af, zoo vlug als toen grootvader stierf. Tusschen vijf en zes van onderaan tellen. Ziet gij ook, Caluwaers, dat hier niets kan verstoken zitten of ze moeten den heelen trap afgebroken hebben. Hier kwam die vent kloppen en peuteren om het fortuin van mijn grootvader te vinden. Hij wou dat heimelijk op zak steken.'

Het volk stond voor het huis gedrumd. Hij heeft geschoten op Jufvrouw Van Aelst. Maar Caluwaers sprak ze gedooime toe. En achter in den winkel stonden zijn vrouw en kinderen sidderend rond Eric gelijk op de plaatjes: het vertrek van den loteling. Maria hield in haar twee handen zijn hand vast. Hij bezag haar, zij keek naar hem op, en zij lachten verlegen. Dat zag het volk ook, wat is mij dat nu, hebt ge dat gezien?

Maar Oscar kon het natuurlijk daarbij

niet laten. Ofwel wordt Eric weggehaald door den auto van 't zothuis, ofwel door de gendarmen voor moordpoging. Hij staat daar bleek, nijdig en schijnbaar kalm. Maar peist hij dat ge een jongen die zoo'n studies doet zoo maar in 't zothuis kunt steken; peist hij dat er in heel den Belgiek iemand Eric kan beletten van 'ne kogel in den muur te schieten? En buiten, meneer den dokter. Zoo gaat het er hier, gedoome.

Hij neemt het zich ter harte. Hij neemt Eric bepaald onder handen, die moet zich nu eens gaan 'zetten'. Hij loopt naar den onderpastoor, niemand trekt zich dien jongen aan, ge zoudt nog wel zot worden alleen daarvan. Hij loopt naar Dolf Verbesselt, de broer van den vroegeren onderpastoor. Die is door Oscar heimelijk uit het bestuur van de harmonie geweerd, wat te vlaamschgezind, en hij zegt: ja man, zoo is dat met die ouw garde, die denken dat zij nog altijd baas zijn. Maar ieder zijn toer, hé Caluwaers.

En dan heeft Caluwaers nog zijnen preekstoel, zijnen toog. Daar herstelt hij den ouden notaris in eere, haalt er den mensch die 't liefste gezien was van heel het dorp, den ouden dokter Verhaeghen bij te pas,

verteedert zich ruw over dat weeskind en heel het complot heeft niets anders in dan loeren op de centen. Hij heeft seffens het volk op zijn hand.

Ja dat wordt nog een heele geschiedenis. Dolf Verbesselt loopt maar gedurig naar den onderpastoor, op een avond kwamen ze zelfs samen bij Caluwaers, en Dolf doet het woord. Die mannen van stillekens aan hebben hier nu lang genoeg de eerste viool gespeeld, de menschen zijn dat moe. Zijn broer heeft hem altijd tegengehouden. Die zei: als gij begint, ben ik hier binnen de 14 dagen weg en wat zulde dan krijgen? Hij wijst op den onderpastoor, ze hebben nog nen beteren gekregen. Zwijg maar, zegt deze, ik moet oppassen voor 't bisdom. Goed, Dolf werkte dan, in stilte, gelijk ze zeggen, maar zijn broer was nog geen veertien dagen verplaatst of de Dokter begon tegen hem. Nu ligt hij buiten de harmonie, dat wil zeggens: nu staan we er goed voor. Zij hebben nu die historie met Eric, heel het dorp spreekt van niets anders en overal waar ge komt, en Dolf mag zeggen dat hij overal komt, overal hoort ge hetzelfde: het is leelijk van den dokter. Het heeft hier

altijd goed gegaan in den tijd van den ouden dokter zaliger en Eric's papa, dien hadden zij eigenlijk geschalmd om den ouden dokter op te volgen. Het heeft niet mogen zijn en die achterbaksche heeft van de occasie geprofitteerd. Maar Eric is nu aan 't einde van zijn studies, hij heeft van nu af het volk mee en talent voor tien. Eric is nu de man. Ik, zegt Dolf, ik heb mijn geleerdheid niet. Spreken en zoo moet den dag van vandaag in schoon vlaamsch gebeuren, in plat vlaamsch krijgde toch nooit dat ontzag meer.

De onderpastoor en Dolf hebben er dikwijls over gesproken, wat peist Eric van hun plan. Die koninklijke Harmonie smijten zij uiteen en ze stichten een Vlaamsche Harmonie. Meer dan de helft komt zeker tot hen en wat er daarbij nog vandoen is, instrumenten en zoo, de kosten zijn voor Dolf. Ze moeten hem zoo niet bezien, de Vlaming moet toch altijd geen arme duivel blijven zeker. Dan moet hier die turnkring van den apotheker zaliger terugkomen, Vlaamsche Turnkring. De meisjesbond slabakt sedert de bisschop dat verboden heeft aan de priesters. Meneer de onderpastoor zegt dat

de studiekring zich meer met de vlaamsche kwestie zou moeten bezighouden en hij mag dat zelf niet doen. En dan de Tooneelbond, ziet eens wat uw papa zaliger daarvan gemaakt had. Ge zegt niets, Eric.

Eric komt recht in zijn zetel. Hij zegt dat het goed is.

Het is goed ja. Hij herinnert zich hoe Oscar te Leuven over een revolver sprak. Nu heeft hij daar mee geschoten en ze willen hem in een gesticht steken. Dat heeft die dus gezocht, zelfs gewenscht. Dat met Lizy was zeker ook een machinatie, om hem tot vertwijfeling te brengen. En hij die dacht dat alles krankzinnigheid was. Hij heeft zich niet gezeftmoord, maar toch den dood gezocht op Martha's mond. Zoo heeft de schoft toch zijn doel bereikt en Eric huivert.

Daar ligt het werk voor hem, daar is het volk. Het spreekt hem toe, kalm, en vertrouwwol door dien boerenzoon die rijk geworden is en vlaamsch gebleven. Hij heeft ooit van grootscher werk gedroomd, maar dit kan hij doen naast de taak die hij zich gesteld heeft. Wat dwaasheden heeft hij begaan.

En Pater Hyacinth staat voor hem met de handen in de heupen. Sapperdepitjes als ik

nu eens betwijfel dat gij moet zot worden. Het op en neer gaan van zijn krankzinnigheid was niets dan een toegeven, een zwakheid. Als hij er maar tegen vecht, als hij maar volhoudt.

En Maria staat voor hem, deze in vleesch en bloed en wat voor een vleesch en bloed, de gezondheid zelve. Wat is het leven eenvoudig. Of hij niet voortstudeert, nu hij genezen is? Is hij genezen? Ja, dan studeert hij voort en omdat zij het vraagt, kom hier, en hij kust haar. Ze is verlegen en draait hem half den rug toe en pruilt dat hij daar toch niets van meent. Hij meent het wel en morgen vertrekt hij naar Leuven.

XXIV.

Leuven, het blijde leven, de vereenigingen, de strijd. Dries, Thuur en een nieuwe Eric. Hoe heeft hij daarvan een hel kunnen maken. Hij wil den witgoedwinkel niet meer terugzien. Elken Zaterdag treint hij naar huis en 's avonds is hij met Dolf op een repetitie, 's Zondags is er iets met de turners te doen en er is geloop voor den tooneelbond. Wat dat betreft is hij volgens Dolf heelemaal liber, maar als hij hem een raad mag geven: in 't begin geen van die hooge stukken. Hij en zijn Hilda brengen hem zelfs naar de statie en zoo maar vraagt zij of zij niet gehoord heeft dat Eric verkeert. Ja, met Maria van Caluwaers en zij kunnen niets antwoorden van verbazing. Maar zij gaan van de statie naar Caluwaers, allee proficiat. Caluwaers wist het al, ze had er al ruzie genoeg voor gekregen, in het begin moet ge tegenwerken anders peinzen ze dat 't niks buitengewoons is. Ons Elza heb ik vijf jaar aan den draad gehouden en content dat ze

nu is in 't klooster. En hij zegt dan nog niet eens dat hij Maria bestookt met Elza's brieven over het gevaar van besmetting en dat Eric niet meer wist dat hij van W is. Maar zelf schrijft hij naar Zuster Ismelda dat het haar zaken niet zijn.

De Verhaeghen's bougeeren niet voor het nieuws. Oscar zal genoeg te doen hebben met de harmonie die hem ontglipt en het volk dat tegen hem is. Het praat wel over dat verkeer. Ja hij had wel honderd maal beters kunnen krijgen, maar allee, op het meisje valt niets te zeggen. Hij zal daar toch beter mee zijn dan met die Lizy.

Maar die Lizy heeft spijt. Ze maakt Maria in den meisjesbond bespottelijk, telkens die iets durft vragen en thuis maakt ze ruzie: tegen Eric viel niets te zeggen wat hadden zij dan te verbieden. En met hunnen Yvo konden ze naar de maan lopen, ze trouwt met Pol Lanaerts een rijke brouwerszoon uit den omtrek, een flierefluiter. En het is of ze nu allemaal jaloersch op elkaar worden en wedijveren om 't eerst getrouwd te zijn. Cyriel loopt met Eric's nichtje gearmd, Yvo troost zich met de zuster van Lizy en tegen het tweede trimester is het in

orde tusschen Cyriel en het eenig dochterken van notaris Buysers. Ze zeggen dat hij eerst met die van Verhaeghens geloopen heeft om die van den notaris jaloersch te maken. Hij is een Tierens, zulle, de dokter heeft er acht en de notaris maar een. Maar is die ijle scheet nu ook al vlaamschgezind, ja? Als ge ze zoo ziet gaan, de drie koppels, hewel de menschen hebben nog liefst die van Eric en zij zal met hem goed zijn.

Eric wil oprecht zijn met Maria, zijn huwelijk op gezonde basis inrichten, maar zij kent geen moeilijkheden. Weet zij dat van zijn familie, zijn grootvader, zijn moeder? Ja, maar wat wil dat zeggen, zij trouwt toch met hem alleen. Hij vertelt haar uit de hel die hij doorgemaakt heeft en ofwel beklagt zij hem en zegt dat zij toen bij hem had willen zijn, ofwel meent zij dat het geleerde moeilijkheden van gestudeerde menschen zijn, daar kan zij niet bij, wat een groot man is hij die haar liefheeft. En als hij van Martha vertelt loopen haar tranen zoo maar. Wat moet haar held geleden hebben om zoo te vertwijfelen.

Eerst dacht hij dat alles onwetendheid was, nu voelt hij dat het kracht is en eenvoud.

Daaraan richt hij zich op en er komt iets teeders in zijn gevoel. Als zij alleen zijn is er die wilde begeerte niet meer die zijn handen schichtig doet zoeken, hij legt nog het liefst zijn hoofd in haren schoot en slechts nu en dan breekt de stilte.

‘Ik zal niet zot worden, he Maria?’ ‘Toe,’ zegt zij. Meer niet.

‘En ik zal ook niet ziek worden he?’ ‘Toe, zwijg daar nu over. Luister eens....’ och nee, ze durft het niet zeggen. Hij praamt haar, dan zegt zij het. Zouden hun kinderkens ook zijn krullen hebben? Twee tranen van geluk wellen uit zijn gesloten oogen. Oh eenvoud, dat is heel haar probleem!

Onmiddellijk na 't examen zullen ze trouwen. Waarop zouden ze wachten, voor hem is het geen leven zonder thuis. Hij beproeft haar diets te maken dat hij dezen keer geen onderscheiding zal halen, maar zij vraagt zoo spijtig: Neen? dat hij den moed niet heeft haar dat te misgunnen. Hij moet haar held zijn, heel het dorp moet weten dat hij weer met de grootste gepasseerd is. Men vraagt haar voor wanneer het nu is. Voor Augustus, ten minste als hij er door komt. Want hij heeft tegenwoordig geen tijd

meer om een boek open te doen. Zoo veinst ze bang te zijn voor een buis, des te meer indruk zal de onderscheiding maken.

En Eric maakt tijd. Het is een onmogelijk werk, hij is moe, doodmoe. Maar het wordt dan ook beloond, hij telegrafeert: Grootste onderscheiding, Eric. Te Caluwaers, gedoome, zijn ze allemaal den kop kwijt en Maria moet hem naar Leuven gaan halen maar terug met den trein van 9 ure, niet later. Als ze aankomen staat de vlaamsche harmonie daar met Dolf in pitteleer. En Vlaamsche Leeuw, dat alles klettert. Per ongeluk zaten Cyriel en Yvo ook op dien trein; ze mochten nietig door het volk heendringen en maken dat ze wegkwamen. Bij Dolf was 't groote souper. Van aan de poort waar Reynders gevallen was tot aan de villa een dubbele guirlande van ballonnekens. En nu zou Caluwaers eens zijn best doen voor den trouw.

XXV.

Dat is nu het leven, de liefde waartoe Eric zich te dierlijk had gewaand, veel dierlijker dan de mensen durven zeggen, veel eenvoudiger dan in de boeken. En mekaar geen minuut kunnen missen, hopen dat er nu niemand meer in den winkel komt, iemand voor wat vaseline laten wachten om een kus te gaan geven, zij achter het gordijntje teekens doen en oogske pinken, stoeien als kinderen. En niet meer willen weten van dat moe zijn en die verkoudheid meegebracht van huwelijksreis in de Ardennen. En als zij na zes weken de rust en den donker heeft afgewacht om hem te zeggen wat zij niet eens moet uitspreken, ook geen woorden vinden, haar voorhoofd, haar wangen, haren mond, haren hals, haar borst kussen en in een wilden snik uitbarsten bij een kus op haren schoot. En hij ligt in haren arm stillekens te weenen van geluk en zij fluistert zalig: gij zotteke!

Ze zeggen hem dat hij mager wordt en hij

lacht joviaal dat hij vanmorgen zijnen broeksgesp nog lossen gezet heeft. Het is toch een joviale kerel, op een haar na zijn papa. Hij heeft veel gewonnen met te trouwen, de jongen heeft och arme nooit geluk gekend. De onderpastoor vermaant hem in den studiekring dat hij mager wordt en ge ziet bleek, maar met dien Eric is geen serieus woord te spreken. Mieke, de complimenten van den onderpastoor en hij zegt dat ik mager word en bleek. Vroeger zou dat genoeg geweest zijn om hem overstuur te werpen. Hij weet niet dat mama twee jaar lang haar angsten vergat in den roes met Ernest. Zij zegt dat ze niet antwoordt als hij haar Mieke noemt. Duurbare echtgenoot Maria Elisabeth Alphonsine Caluwaers, de man wien gij eeuwige trouw beloofd hebt, wordt mager en bleek, is Ued. oh geliefde, soms niet te spaarzaam met spek en eieren?

- 'Gij zot!'

- 'Wat zegt u daar Mevrouw? Stapelt gij aldus de eene belediging op de andere. Bij Jovispiter, ik duld dit niet.'

Ja, zoo declameerde Ernest ook gaarne, maar hij hoestte niet.

Van het groot blijspel waren nog maar de

rollen verdeeld. Dan begonnen de herhalingen en Eric wist nog niet wat een marteling boerenjongens kunnen aandoen eer ze op de planken even natuurlijk spreken als anders den heelen dag. Het duurde avond aan avond tot in de late uren.

Dolf is er altijd bij en meestentijds ook Hilda. Het mag tot in de korte uren duren, Dolf is 's anderendaags om vijf uur weer te been. Hij lacht tegen Eric dat die nog niet weet wat werken is en nog moet leeren twee uren per uur slapen. Maar Eric zou moeten leeren niet meer te slapen. Het dorp is ineens geëlectriseerd. De tijd van Ernest is teruggekomen, maar nog vuriger, alles staat gespannen. Als de harmonie uitgaat zet ze den Vlaamschen Leeuw in vlak voor het huis van Dokter Verhaeghen. De onderpastoor is nooit meer in de pastorie, als een schapershond jaagt hij door de straat en hij straalt. Er wordt een liedje gezongen tegen den dokter 'en vivan Eric zeggen wij, weg met Oscar!' Dolf wil een groot festival inrichten, de maatschappijen van den omtrek zullen uitgenoodigd worden, maar eerst de tooneelopvoering.

Naar de algemeene herhaling moest Maria

meegaan. Ze waren wat laat en gingen vlug. Dezen avond ging hij de spelers eenvoudig laten doen en niet meer onderbreken; geloofde ze wel dat hij doodop was en daarbij, hij had precies een overladen maag. Ik tracht dan al zooveel te eten als ik kan. Ze gingen nog rap terug om muntpastillen, maar niets aan te doen, hij moest overgeven op de straat. Ze stonden onder een lantaarn en zagen dat het bloed was.

Hij lag juist zoolang te bed als Martha in het hospitaal en ook zijn plotseling uitgebroken bloed was niet te stremmen. Hij lag stil midden in de verslagenheid van heel het dorp, al wat hij nog deed was moe glimlachen tegen de troostende bezoekers. Hij was ten minste niet zot geworden, een onnoembare dwaasheid had zijn leven verwoest en het geluk van Maria. Wat kon hij anders dan haar vergiffenis vragen, maar over het kind dierf hij niet spreken. Toen hij gestorven was viel Maria snikkend op zijn lijk en voor de eerste maal voelde zij leven bewegen in haren schoot.